

Educatieve activiteiten

onder en na schooltijd

***Voorbeelden in (brede)scholen
voortgezet onderwijs***

Redactie:

Pieter Paul Bakker

Marja Valkestijn

Expertisecentrum Brede School / NIZW Jeugd

December 2003

© 2003 Nederlands Instituut voor Zorg en Welzijn / NIZW.

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op enige andere wijze zonder voorafgaande schriftelijke toestemming.

De bundel is een product van het project *School en omgeving* dat uitgevoerd wordt met subsidie van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen / directie Voortgezet onderwijs

Auteurs (tussen haakjes het nummer van de beschrijving)

Pieter Paul Bakker (1,5,7,8,11)

Sandra Ball en Piet Driest (10)

Adriana Balke (2)

Elise Schouten (6)

Nan ten Thije (9)

Ineke Westbroek (3,4)

Saskia van Oenen (12)

Redactie

Pieter Paul Bakker

Marja Valkestijn

Drukwerk

NIZW, Utrecht

Bestelnummer

E-233891

Informatie:

Voor meer informatie over dit rapport of over andere ontwikkelingen van de brede school kunt u contact opnemen met:

Expertisecentrum Brede School

NIZW Jeugd

Postbus 19152

3501 DD UTRECHT

Tel: 030 2306 647

E: bredeschool@nizw.nl

Website: www.bredeschool.nizw.nl

INHOUDSOPGAVE

Inleiding	P. 5
1 Montessori College Oost: Amsterdam Onderwijskansenschool voor VMBO. Door kunstproject de band met school en buurt versterken met ISH, instelling voor podiumkunsten	p. 7
2 Het Bolwerk: Brede school voor praktijkonderwijs in Middelburg Leren hoe groot de wereld is. Arbeids- en verenigingssimulaties samen met Stichting Agogisch Zorgcentrum Zeeland/ AZZ	p. 13
3 NOVA College Rotterdam, locatie Riederwaard VMBO-Leerlijn Theater in samenwerking met het Jeugdtheater Hofplein	p. 17
4 rSg G.K. van Hogendorp (VMBO) Rotterdam Stilzitten is niks. Vrijwilligersproject in samenwerking met Stichting De Meeuw en het Steunpunt Vrijwilligerswerk	p. 25
5 Het Stedelijk Lyceum Enschede (van VMBO tot VWO) Zeven locaties met Verlengde schooldag: Museumproject, sport, circus, schoolkrant. Met Stichting Concordia voor kunsteducatie en Rijksmuseum Twente	p. 27
6 Deventer, Eddy HillesumCollege. Locatie Keurkampstraat VMBO Ontmoetingsplek, huiswerkbegeleiding en activiteiten voor risicoleerlingen in samenwerking met het jongerenwerk	p. 31
7 Trajectum College, afdeling VMBO en ISK en Stichting Trajekt Maastricht Oriëntatie op buurt en stad, sport en kunst samen met het jongerenwerk	p. 39
8 Junior College West, onderbouw VMBO. Amsterdam Activiteitencentrum, kunstroute, clubs, workshops samen met onder andere Kunstweb en Topscore	p. 43
9 De Schoolrand in Meppel Een tienercentrum op een VMBO-loatie van een school voor voortgezet onderwijs Samenwerking tussen school en Stichting Welzijn Meppel	p. 45
10 Gedeelde ruimten, gedeelde functies: Lieven de Keylaanproject Hilversum VMBO-school Beatrix-Hilfertsheem als huisgenoot van basisschool, kinderopvang, woon- en zorgcomplex	p. 49
11 Praktijkschool Eindhoven PSE Alle leerlingen uit onderbouw doen activiteiten onder schooltijd	p. 51
12 Segbroek College, Den Haag Naar de top en in de breedte	p. 57
NIZW-publicaties	p. 61

INLEIDING

Levensecht en actief

In deze bundel leest u een aantal voorbeelden van scholen die, al dan niet officieel als brede school, samen met partners uit hun omgeving educatieve activiteiten organiseren voor hun leerlingen. Deze activiteiten organiseren zij onder of na schooltijd óf in een combinatie daarvan, waarmee een relatie gelegd wordt tussen het binnen- en buitenschoolse leren. Wezenlijke kenmerken van de activiteiten zijn het levensechte karakter en de actieve rol van de jongeren. Levensecht en functioneel wil zeggen dat leerlingen zoveel mogelijk toewerken naar een inhoudelijk product of eindresultaat dat ze zelf belangrijk vinden. Daarbij is sprake van een relatie met de omgeving buiten de school waardoor de jongeren iets bieden aan anderen binnen en buiten de school.

Deze bundel is bedoeld als inspiratie voor alle scholen, instellingen en gemeenten die geïnteresseerd zijn in activiteiten op het terrein van school en omgeving als educatief potentieel. Periodiek worden de voorbeelden aangevuld en gepubliceerd op internet: www.nizw.nl/bredeschool.

Inventarisaties

Deze bundel sluit aan bij de landelijke inventarisatie *Welzijn onderwijs en de brede school: activiteiten met jongeren. Een landelijke rapportage* (Bakker, P.P., S. van Oenen en M. Valkestijn, 2002) waarin met name de samenwerking van het jongerenwerk en het voortgezet onderwijs beschreven staat. In vervolg hierop voert het NIZW momenteel een inventarisatie uit naar de bredeschoolontwikkeling in scholen voor voortgezet onderwijs, met name van Onderwijskansenscholen. Beide inventarisaties zijn onderdeel van het project *School en omgeving*.

School en omgeving

De verzameling van deze praktijkvoorbeelden is één van de activiteiten van het project *School en omgeving*, dat door het Expertisecentrum Brede School / NIZW Jeugd wordt uitgevoerd. Twee andere belangrijke activiteiten vanuit het project *School en omgeving* zijn het verstrekken van informatie en advies aan scholen in het voortgezet onderwijs, hun samenwerkingspartners en gemeenten over educatieve activiteiten, zoals de verlengde schooldag. Het expertisecentrum richt zich daarbij met name op de groep onderwijskansenscholen en GOA-scholen.

School en omgeving is een vervolg op het Landelijk experiment Verlengde schooldag voortgezet onderwijs dat in de jaren 1997-2001 is gecoördineerd door het NIZW. Tijdens dit experiment heeft het NIZW nauw samengewerkt met zeven gemeenten en acht scholen voor voortgezet onderwijs en instellingen op het terrein van sport, welzijn en kunsteducatie. Het doel van het experiment was om verlengde schooldagprogramma's te ontwikkelen, die bijdragen aan *de sociale competentie en sociale binding aan school en omgeving van leerlingen uit het voortgezet onderwijs*.

Deze bundel is tot stand gekomen dankzij de medewerking en de informatie van de scholen en hun partners. Daarom op deze plaats een dankwoord aan hen!

Utrecht, Mei 2003
Pieter Paul Bakker
Marja Valkestijn
Expertisecentrum Brede school / NIZW Jeugd

1. Montessori College Oost, Amsterdam

Onderwijskansenschool voor VMBO.

Door kunstproject de band met school en buurt versterken met ISH, instelling voor podiumkunsten

Pieter Paul Bakker

Vlak naast het spoor naar Amsterdam CS staat het Montessori College Oost (MCO). Het MCO is een onderwijskansenschool met alle leerwegen van het VMBO. Een school met leerlingen uit veel diverse culturen, een school die iets extra's mee wil geven aan al zijn leerlingen. Onder de vlag brede school organiseert het MCO diverse (verlengdeschooldag)activiteiten: sport, cultuur, ict en techniek. Ook oudercursussen en de zomerschool maken deel uit van het pakket. Als opwarmertje en illustratie, beschrijven we eerst het grote performanceproject 'ISH'. Daarna leest u meer over andere activiteiten van de school.

TALENTEN VAN LEERLINGEN ZICHTBAAR VOOR DE BUURT

Een première is altijd spannend, niet alleen om naar te kijken maar vooral ook om zelf in te schitteren. Dat overkomt zo'n 60 leerlingen van het MCO. Samen met een team van ISH-begeleiders en docenten hebben zij in 3 maanden tijd een voorstelling gerealiseerd. Als performer, decorbouwer of pr-man. Want de voorstelling blijft niet beperkt tot binnen de schoolmuren, ook de buurt kan er van mee genieten. Zo wordt hun beeld van de schoolpopulatie behoorlijk bijgesteld.

Iets meer over ISH

ISH is een jonge organisatie, bestaande uit jonge performers van verschillende disciplines. Hun performances bestaan naast diverse podiumkunsten uit spectaculaire stunts. behalve eigen voorstellingen voeren ze ook het ISH-instituut. Hier kunnen jongeren in lessen, workshops en schoolprojecten kennismaken met en zich verbeteren in de verschillende expressievormen. Met name de schoolprojecten resulteren in door jongeren zelf tot stand gebrachte uitvoeringen. ISH is de helpende hand bij de organisatie, de begeleiding en de uitvoering van de voorstelling. Gedurende 3 maanden staan elke week de begeleiders van ISH klaar om de jongeren te terzijde te staan bij hun voorbereiding. De performers en de jongeren die zich met de techniek en decors bezighouden overleggen ook regelmatig, zodat alles goed op elkaar afgestemd is. Per week zijn er twee workshops van 3 uur, na schooltijd. Vlak voor de première besteden de jongeren een hele zaterdag aan de voorstelling.

Jongeren: deelnemers en begeleiders

Leerlingen vervullen een centrale rol. Zij spelen in de voorstelling en bepalen zelf welke disciplines aan bod komen. Hun interesse en capaciteit is het uitgangspunt. Of het nu om streetdance, breakdance, acrobatiek, rappen of martial arts gaat, alles kan ingepast worden in onderling overleg. Doordat het project wegens groot succes voor een tweede keer wordt uitgevoerd, kunnen leerlingen die aan de eerste ronde meededen, nu hun schoolgenoten terzijde staan. Zij hebben ervaring en kunnen zodoende hun medeleerlingen weer een eind op streek helpen. Zij hebben verantwoordelijkheid, voelen zich gekend: geen mooiere manier om zelfvertrouwen op te vijzelen. Naast de podiumsterren zorgt een ander deel van de leerlingpopulatie voor de techniek, het decor en de marketing. Posters en flyers worden gemaakt en verspreid onder medeleerlingen, docenten, ouders en buurtbewoners.

Gedeelde verantwoordelijkheid

De spanning van de presentatie legt een kleine druk op de voortgang. Dat zorgt er voor dat de jongeren met verantwoordelijkheidsgevoel én trots enthousiast samen aan de slag gaan. De waarde van de eigen rol en die van de ander bewijst zich op weg naar de voorstelling. Iedereen wil immers succes op het podium!

De ISH-begeleiders hebben als uitgangspunt de verantwoordelijkheid zo dicht mogelijk bij de leerlingen zelf te laten. Het moet hún dag worden.

Vergroten van enthousiasme

Binnen de school gaat het ISH-project niet onopgemerkt voorbij. Leerlingen die betrokken zijn bij de voorbereiding krijgen de kans om tijdens bepaalde lessen, bijvoorbeeld CKV, hun voorbereidingen te treffen. Docenten begeleiden waar mogelijk de leerlingen en schenken binnen hun lessen aandacht aan het ISH-project. Om andere leerlingen te stimuleren deel te nemen en

om hen warm te maken voor de voorstellingen. Het succes van de voorstelling doet de rest. De voorstelling wordt op video vastgelegd, zodat de jongeren op een later moment nog kunnen nagenieten.

MEER OVER DE SCHOOL

Het hiervoor beschreven project vindt plaats op het Montessori College Oost. Hierna leest u wat meer over de school zelf en over andere activiteiten, voor leerlingen, ouders en buurtbewoners.

Het MCO

Het MCO biedt plaats aan 1150 leerlingen, op een van de leerwegen van het VMBO. De opvang- en schakelklas geven leerlingen uit andere windstreken, en die de Nederlandse taal nog niet (geheel) machtig zijn, een veilige start. Veel van de MCO-leerlingen hebben niet de beste kansen gehad, vandaar dat het MCO daar wat extra's voor wil doen. Maar hoe?

Unieke activiteiten

Het MCO wil steeds aansluiten bij de actuele praktijkbehoefte. Daartoe zijn er in de verschillende leerjaren diverse unieke activiteiten gaande: ACL, Adaptief Competentie Leren: een nieuwe lesmethode met behulp van een digitale leeromgeving; Innovatieve Techniek, een moderne zeer op de praktijkgerichte opleiding; LINK, economische les in een virtueel stadje waar de werkelijkheid wordt nagebootst; Basisklassen waarin leerlingen op Mondriaanse wijze leren lezen en schrijven; Taalonderzoek, een samenwerking tussen een wetenschapper en de docenten om leerlingen taalvaardiger te maken.

Brede school

Het MCO profileert zich als brede school. Daarom is er per september 2001 een bredeschoolcoördinator aangesteld, die alle inhoudelijke en organisatorische zaken rond de bredeschoolactiviteiten regelt: van werving tot materialen en van het regelen van begeleiders tot financiën. Het MCO wil bereiken dat de leerlingen:

- in staat zijn hun plaats binnen de Nederlandse samenleving in te nemen;
- in aanraking komen met culturele activiteiten;
- in aanraking komen met jeugdvoorzieningen in de buurt.

Daarnaast wil de school hun ouders ondersteunen bij het inburgeren in Nederland.

Uitgangspunten daarbij zijn het ontwikkelen van de sociale competentie van de leerlingen en het verbeteren van hun binding met de school én de buurt. Ouders en buurtbewoners worden ook betrokken bij de school en de leerlingen.

Begeleiders: Mix van leerkrachten en professionals

Op het MCO is het geen probleem leerkrachten warm te krijgen voor de verlengdeschooldagactiviteiten. Het draagvlak onder de leerkrachten is groot. Dat is niet zo verwonderlijk, want uit de evaluatie blijkt dat de VSD er toe heeft bijgedragen dat de leerlingen elkaar en de docenten met meer respect tegemoet treden. Ook gaan zij met meer zorg om met het schoolgebouw en de materialen. De leerkrachten die zelf activiteiten begeleiden, worden daarvoor gefaciliteerd op basis van taakuren. De vakkrachten op basis van betaling. De school zet de middelen vanuit Onderwijskansen in om de activiteiten structureel te financieren.

[De bredeschoolcoördinator overlegt per activiteit met de begeleiders. Daarnaast is er overleg tussen de verantwoordelijke directeur en de coördinator.](#)

Contacten in de buurt

Het MCO gaat bewust om met zijn omgeving. Dat gebeurt op verschillende manieren. Zo is er bij de organisatie en uitvoering van de diverse (VSD)activiteiten samenwerking met organisaties en personen van buiten de school: met Kunstweb, Topscore en de organisatie ISH (voor het grote culturele ISHproject). Dat laatste project levert bijvoorbeeld een sprankelende voorstelling op voor medeleerlingen, ouders en buurtbewoners. Ook organiseert de school, in samenwerking met het stadsdeel, voor ouders en andere volwassenen uit de buurt diverse activiteiten. Het MCO zou ook graag intensiever samenwerken met organisaties en personen uit de directe omgeving van de school. In verband met de veiligheid van de leerlingen en anderen binnen de school echter, moet de school een goede overzicht hebben en houden van degenen die de school binnenkomen. Dat levert beperkingen op. De school lost dat op, door in ieder geval elke twee weken te overleggen met de buurtvereniging om zo de banden warm en levend te houden.

Verwijderd: i

Wat is er allemaal te doen?

Verlengde schooldag, zomerschool, oudercursussen, zomerschool en pleinactiviteiten.....

De leerlingen kunnen aan de volgende activiteiten deelnemen:

- VSDactiviteiten waaraan leerlingen een aantal keer per jaar gedurende zo'n 6 weken aansluitende aan de schooldag kunnen deelnemen. De leerlingen kunnen vrijwillig inschrijven voor de activiteiten. De bredeschoolcoördinator laat de leerlingen uit een kleurige folder kiezen aan welke activiteiten zij mee willen doen: streetdance, theater, voetbal, zwemmen, dammen, internetcafé et cetera. Om de leerlingen een idee te geven waar ze precies aan mee kunnen doen, wordt er jaarlijks twee keer een demonstratie gegeven van de activiteiten. Zowel leerkrachten als vakkrachten begeleiden de leerlingen bij de activiteiten.
- Culturele projecten. Naast de culturele activiteiten binnen de VSD zijn er ook grotere projecten, (foto-, landenkoffer- dansproject) die zo'n 3 keer per jaar plaatsvinden, met medewerking van Kunstweb. De rol van de docenten is hierbij onontbeerlijk, zij besteden ook in hun reguliere lessen aandacht aan de projecten en begeleiden ook na de lessen de leerlingen. Doel van deze projecten is om leerlingen warm te maken om ook na afloop cursussen op dit gebied te blijven volgen als aangename vrijetijdsbesteding. Eén van de grotere culturele projecten is het ISH-project.
- Sportactiviteiten, zoals sporttoernooien, en Topscore-activiteiten*. Voor deelname aan Topscore geldt de volgende regel: In het eerste leerjaar doen de leerlingen verplicht mee, daarna kunnen ze er voor kiezen.
- Zomerschool. Deze is met name bedoeld voor leerlingen uit de opvang- en schakelklassen. Zij gaan meestal niet op vakantie en hebben op diverse vakgebieden een achterstand, met name in de Nederlandse taal. Op de zomerschool, waaraan 80 leerlingen kunnen deelnemen, kunnen ze samen met anderen hun taal verbeteren, kennis op andere vakgebieden opvijzelen of uitbreiden én niet te vergeten door excursies kennismaken met culturele aspecten van de Nederlandse samenleving. Daarnaast zijn er speciaal voor de nieuwkomers er zwem- en fietslessen. De school financiert de zomerschool uit eigen budget en de directie heeft besloten de zomerschool als regulier onderdeel van het MCO te beschouwen. De consequentie daarvan is dat ondanks de kosten en het probleem rondom het vervangen van de zomerschool personeelsleden die tijdens het reguliere schooljaar hun vakantie opnemen, de zomerschool als permanent onderwijs aanbod beschouwd wordt.
- Pleinactiviteiten. Het grote binnen schoolplein van het MCO wordt permanent bemand door pleincoördinatoren. Zij zorgen ervoor dat de leerlingen aan activiteiten op het plein kunnen deelnemen en stellen materialen beschikbaar.

Voor meer info:

www.montessori-college-oost.nl, www.ish-events.nl

*Topscore is een speciaal sportbeleid van de gemeente Amsterdam voor jongeren tussen 12-18 jaar. Doel is om jongeren dat enthousiast worden en blijven voor sport, er wordt daartoe intensief samengewerkt met sportverenigingen, onderwijs, buurt- en welzijnswerk.

Verwijderd: ss

Verwijderd: i

September 2002

Bijlage bij MCO

2. Het Bolwerk: Brede school voor praktijkonderwijs in Middelburg

Leren hoe groot de wereld is. Arbeids- en verenigingssimulaties samen met Stichting Agogisch Zorgcentrum Zeeland/ AZZ
Adriana Balke

Verslag van een gesprek met directeur Leen van Duivendijk over de beperkingen en de kansen voor de Brede School in het Praktijkonderwijs.

Inleiding

Praktijkschool het Bolwerk in Middelburg leidt leerlingen met een licht verstandelijke handicap in de leeftijd van 12 tot 18 jaar op tot het vinden van een plek op de arbeidsmarkt. Praktijkscholen hebben, gezien de aard van dit onderwijs, vanzelfsprekend veel aandacht voor de persoonlijke vorming van de leerling. In die zin zijn leerkrachten er gewend om "breed" naar leerlingen te kijken. Het Bolwerk sluit echter bewust aan bij de Brede School ontwikkelingen. Hier ligt voor hun leerlingen bij uitstek een kans om zowel binnen als buitenschools een positief zelfbeeld te ontwikkelen.

Verslag van een gesprek met directeur Leen van Duivendijk over de beperkingen en de kansen voor een Brede School voor praktijkonderwijs, en over het pionieren, het onderzoeken en experimenteren. Want voor een Brede School voor praktijkonderwijs zijn er geen voor de hand liggende oplossingen. Van Duivendijk: "Op deze Brede School leren kinderen dat ze er mogen zijn en dat ze de moeite waard zijn."

Arbeidssimulatie en verenigingssimulatie

De invulling van de Brede School bestaat bij Het Bolwerk uit twee elementen, de verenigingssimulatie en de arbeidssimulatie. Arbeidssimulatie is binnen meer vo-scholen een geaccepteerd middel om praktisch ingestelde leerlingen op te leiden en toe te leiden naar arbeid. Maar juist de koppeling met de verenigingssimulatie levert een belangrijke meerwaarde op.

Bij arbeidssimulatie wordt bewust gezocht naar een directe relatie met wijkbewoners. Daarnaast zijn er contacten met bedrijven. De school wordt een werkplaats, waar een winkel, een restaurant, een autocleanplaats, een fietsreparatieplek, en een groenbedrijf in opbouw zijn. Op dit moment loopt er al een cateringbedrijf, dat heeft veel succes heeft. Dat geldt ook voor het groenbedrijf, dat onder meer zorgt voor de kinderboerderij en schooltuinen onderhoudt.

Tijdens de verenigingssimulatie worden activiteiten georganiseerd. Daarbij gaat het om meer dan de activiteit op zich. De docenten laten de leerlingen ook kennis maken met de cultuur die bij een dergelijke activiteit hoort, zoals kleding en gedrag.

Van Duivendijk: " Dat doen we omdat onze leerlingen maar zelden lid van een club zijn, wegens gebrek aan sociale vaardigheden. We proberen ze overigens wel toe te leiden. Maar mensen uit het verenigingsleven zijn vaak niet kapabel om met ons soort leerlingen om te gaan, en door andere kinderen worden ze vaak niet geaccepteerd. Wij vinden het een verlies voor de sociale ontwikkeling, als kinderen geen lid van een club kunnen zijn. Juist onze kinderen hebben veel behoefte aan sociale ontwikkeling. Want op een gebrek aan sociale vaardigheden lopen ze vaak stuk in het bedrijfsleven later".

Samenwerkingspartners

Van Duivendijk en zijn team zijn op zoek gegaan naar voorbeelden van Brede Praktijkscholen. Die bleken er niet te zijn. Dus moesten ze zelf aan de slag. Voor de opzet werd contact gezocht met welzijnsorganisatie Scoop. Voor Scoop was dit een interessante klus, omdat het een onontgonnen terrein was. Voor het uitvoeren van activiteiten met deze kinderen is Welzijn helaas niet toegerust.

Daarom zocht de school voor de uitvoering van de Verenigingssimulatie samenwerking met het AZZ, de Stichting Agogisch Zorgcentrum Zeeland. Het AZZ heeft een aantal internaten, met name in Middelburg. Een deel van de bewoners zijn leerling op het Bolwerk. Van Duivendijk: "De internaten kampen met hetzelfde probleem als wij; het is voor hun pupillen moeilijk om na schooltijd activiteiten te ontpoelen. Ze doen wel van alles onder elkaar, maar deze kinderen doen niets samen met andere kinderen.

De doelgroep voor onze naschoolse activiteiten bestaat dus niet alleen uit leerlingen van het Bolwerk, maar ook uit bewoners van de internaten van het AZZ die geen leerling van onze school zijn, en bijvoorbeeld ZMLK, ZMOK of LWOO volgen".

Over de samenwerking met het AZZ is zowel organisatorisch als inhoudelijk goed nagedacht.

Het eerste jaar had het Bolwerk de organisatie in handen. Nu, in het tweede jaar, is dit de taak van het AZZ. Van Duivendijk: "We hebben afgesproken om allebei te ervaren, wat er allemaal voor komt kijken. Aan financiën, aan inzet van mensen, etc.

De samenwerking verloopt erg goed. Het is ook een middel om dichter bij elkaar te komen. We hebben als organisaties immers met elkaar te maken, omdat een deel van onze leerlingen daar woont. Je moet dus heel veel afstemmen".

De samenwerking bevalt zo goed, dat ook thuiswonende leerlingen van het Bolwerk nu welkom zijn op de vakantiecampen van het AZZ.

Andere samenwerkingspartners zijn onder meer een dansschool, een boksschool en een skatehall. Zij stellen ruimte en materiaal ter beschikking.

Activiteiten

De activiteiten voldoen aan speciale criteria, passend bij de mogelijkheden van de leerlingen. Ze mogen niet theoretisch zijn, en geen beroep doen op het abstractievermogen. Verder mogen ze niet te lang duren. Van Duivendijk: "Je moet iets van praktijkonderwijs weten, om dat te begrijpen. Je kan dus niet een vereniging oprichten waar je een jaar lang naar toe gaat. Onze leerlingen zijn dat na een maand al beu. Dat heeft te maken met intelligentie, en ook met opvoeding. Onze kinderen zijn niet gewend om zelf keuzes te maken.

Het is dus een kwestie van zoeken en experimenteren.

Al met al zoek je naar activiteiten die je heel flexibel kunt invullen, die niet te lang duren, en snel iets opleveren. De mogelijkheden zijn erg beperkt. Maar we blijven zoeken. Ter illustratie: We zijn begonnen met fitness. Dat is een mislukking geworden. Er hebben uiteindelijk wel kinderen aan mee gedaan, maar het waren erg weinig. De deelnemers dachten dat ze binnen de kortste keren enorme spierballen zouden ontwikkelen. Het feit dat je daar jaren voor moet trainen, overzien ze vaak niet. De slagwerkgroep slaat redelijk aan. In 15 weken kun je voldoende leren over jembé om een optreden te geven, onder meer op een schoolfeest. Daarmee werd het afgerond.

Skaten bleek net op de grens te liggen. Voordat je vrij op zo'n plank kan staan, moet je toch behoorlijk wat overwinnen. Je motoriek moet goed zijn evenals je coördinatie in de ruimte. Dit zijn zaken die bij onze leerlingen vaak niet zo goed ontwikkeld zijn. Ook streetdance ligt op de grens. De patronen moeten eenvoudig en overzichtelijk zijn.

We hebben de fitness cursus vervangen door een bokscursus. We hebben één onderdeel gekozen van de bokstechniek, en dat werkt heel erg goed. Na afloop krijg je een diploma. Daarna kan je weer inschrijven voor iets nieuws.

Uiteraard vragen we ook aan leerlingen naar wat ze leuk vinden. Maar leerlingen kunnen heel moeilijk zelf kiezen. Ze overzien vaak niet wat ze zeggen: als ze bijvoorbeeld een autocross gezien hebben, geven ze aan dat ze dat graag zouden willen doen.

De leerlingen maken een sterk onderscheid tussen binnen en na schooltijd. We zoeken ook veel plekken buiten het gebouw. De boksschool bevindt zich in Vlissingen, de kinderen moeten er op de fiets naar toe. Zo maken we ook gebruik van de skatehall. Het is goed dat ze buiten dat betuttelende fijne schooltje komen.

Filmavonden willen we echter wel binnen de school houden. Bioscoopbezoek vormt voor onze leerlingen een hoge drempel. Ook dat is iets wat ze dus niet vanzelfsprekend meemaken. Daarom willen we een bioscoopbezoek zo veel mogelijk nabootsen. De kinderen kleden zich erop, en er zijn drankjes en popcorn in de pauze. We zoeken naar films met zo veel mogelijk visuele effecten. Voor wie de tekst of de verhaallijn mist, valt er nog van alles te genieten. Films met personages van hun eigen leeftijd zijn favoriet. Daar kunnen ze zich in verplaatsen. We hopen dat ze zo het plezier van het samen naar een film kijken ontdekken".

Leerlingenraad

De naschoolse activiteiten sluiten inhoudelijk aan bij de binnenschoolse activiteiten die gericht zijn op sociale ontwikkeling. Een voorbeeld van zo'n binnenschoolse activiteit is de leerlingenraad. Dit is dan ook een serieuze zaak. Er wordt een verslag van de bijeenkomsten gemaakt. Het is een manier om de kinderen bij te brengen dat de school ook van hen is, en niet alleen van de leraren of de directeur.

Van Duivendijk: "Van elke klas komt er één leerling elke maand bij mij. Gezamenlijk houden we dan leerlingenraad. Ze komen tegelijk. Eerst hebben ze in de klas agendapunten verzameld. Die nemen ze mee. De leerkracht in de klas geeft van te voren aan dat er volgende week leerling-raad zal zijn bij de directeur, en bespreekt met de klas welke vragen er leven. Voor onze leerlingen is het heel moeilijk te beseffen, dat je niet namens jezelf, maar namens iemand anders praat. Toch willen we dat beseffen stimuleren."

Vaak gaan de besprekingen over zaken die volgens de leerlingen beter moeten op school. "Zo werkt het bij onze leerlingen. Vergaderen is praten over klachten. Aan de orde komen zaken als de disco is te vroeg afgelopen. We vragen of ze meedenken over zaken als de plek waar de basket of de pingpongtafel op het schoolplein komt te staan. Het betreft dus kleine, overzichtelijke agendapunten."

De leerlingenraad heeft met succes gepleit voor het veranderen van de aanvangs- en sluitingstijden van de schooldisco. Er zijn ook teleurstellingen. Van Duivendijk: "Soms moet ik nee verkopen, bijvoorbeeld als ik ergens geen geld voor heb, of als iets wettelijk verboden is, zoals bijvoorbeeld een langere vakantie. Dat is

niet makkelijk voor kinderen. Je moet dus goed tegen je verlies kunnen, als je in de leerlingenraad wilt. Zo hebben we het ook gebracht. Ze zullen dus best vaak nee horen. Het belangrijkste is, dat leerlingen zich serieus gevonden gaan voelen. En daardoor met plezier naar school toe gaan. Op dit moment zoeken we iemand die de nieuwe school mag openen. Met enkele leerlingen belden we naar de rapper Deff Rhymes. Die was gelukkig te duur."

Een betrokken team

Het lesgeven aan een school voor praktijkonderwijs vraagt om een persoonlijke band met kinderen. De wens tot het ontwikkelen van een Brede School kwam dan ook voort uit het team. Het opzetten van een leerlingenraad was hiervan een logisch gevolg. Van Duivendijk: "Negenennegentig procent van onze kinderen heeft een heel negatief zelfbeeld. Ze vinden dat ze op de stomste school zitten, en hebben het gevoel niets waard te zijn. Met elkaar vonden we dat er niet systematisch naar leerlingen werd geluisterd. Er was geen systeem, waarbij leerlingen hun eigen zegje konden doen. We willen hun zelfbeeld laten groeien doordat we ze in de leerlingenraad kunnen laten voelen dat hun mening meetelt. Dit wordt ze ook in trainingen bijgebracht. De leerlingenraad laat hen dat ervaren tijdens de dagelijkse gang van zaken. Een ander voorbeeld zijn de spreekdagen. Je komt een half uurtje naar school om eens goed met je mentor te praten. Niet tijdens de les of na schooltijd. Tijdens dat spreekuur worden de werkdoelen afgesproken".

"Zo zijn ook de verenigingssimulaties ontstaan. Kinderen hebben uiteraard sociale vaardigheidstraining hier op school, maar dat is in de schoolse setting. De verenigingssimulatie biedt het vrijblijvende van een beetje hangen, een beetje kletsen, lekker skaten, het hele cultuurtje erbij. Onze leerlingen staan veelal buiten de jeugdcultuur

Rondom de skatelessen is er iemand geweest die een film heeft gedraaid over de jeugdcultuur die daarbij hoort. Hij heeft de muziek, de kleding en alles wat daarbij komt kijken aan de leerlingen uitgelegd. Je ziet dan dat een aantal kinderen, die zich daarin herkennen, daar een stapje verder mee komen.

Onze boodschap is: je kunt wel niet zo goed leren, maar je bent een volwaardige leerling, dus doe maar mee. Je komt straks op een werkplek midden in de maatschappij te werken. En dan moet je dus op school geleerd hebben, hoe groot die wereld wel niet is, en wat er bij komt kijken'."

De activiteiten worden doorgaans gegeven door leerkrachten van Het Bolwerk en activiteitenbegeleiders van het AZZ. Bij de bokslessen werd een leraar ingezet die in het bezit is van een boksdiploma. Het is lastig om mensen van buiten te vinden, omdat de omgang met de deelnemers ervaring en deskundigheid vereist. Voor de lessen Streetdance werd iemand van buiten ingehuurd. Er zijn wel steeds leerkrachten van de school of begeleiders van het AZZ aanwezig.

Qua tijdsinvestering valt dit voor leerkrachten onder de niet-les gebonden activiteiten binnen de norm jaartaak. Dit betekent dat de leerkracht gedurende die uren andere taken niet kan uitvoeren. Dit vraagt om keuzes. Volgens van Duivendijk is dit geen enkel probleem: "Dit team moet ik eerder afremmen dan stimuleren."

Toeleiding

"We brengen veel huisbezoeken. Dan stimuleren we ouders van kinderen die aan een activiteit hebben deelgenomen, om hun kind bij een club aan te melden. Het is vaak moeilijk de interesse van ouders op te wekken. Onze gymleraar ziet hier dan ook een taak. Als een leerling graag wil gaan sporten, zoeken ze samen naar een geschikte club. Hij gaat na of het lidmaatschap betaalbaar is, en of er zo nodig misschien subsidiemogelijkheden zijn. Verder gaat hij met de leerling mee om kennis te maken, en geeft hij tips over hoe de begeleider het beste met deze kinderen om kan gaan. Die nazorg zien we ook als een stukje verbreding van de school."

Deelname

De leerlingenraad is maar voor een enkeling weggelegd. Ook neemt de meerderheid van de leerlingen niet deel aan de buitenschoolse activiteiten. Dit zijn de leerlingen die over de minste mogelijkheden beschikken. Een deel van hen zal in de sociale werkplaats terecht komen. Juist zij hebben vaak ouders die hen niet stimuleren. De school heeft geleerd dit te accepteren en de lat hier niet te hoog te leggen. Leerlingen die over meer mogelijkheden beschikken nemen wel deel. Zij zullen in het vrije bedrijf gaan werken. Daar moeten ze over sociale vaardigheden beschikken, en ervaring hebben opgedaan. Voor hen zijn alle Brede Schoolactiviteiten heel waardevol.

Resultaten

De Brede School ontwikkelingen zijn nu anderhalf jaar geleden in gang gezet. Tweemaal per jaar komen de leerkrachten en begeleiders van het AZZ bij elkaar om te evalueren en nieuwe plannen te maken. Zijn er al resultaten merkbaar?

Van Duivendijk is tevreden met de bekende kleine stapjes: "We merken soms dat kinderen na een activiteit andere interesses krijgen, of dat zich bij een club of vereniging aansluiten. Je kunt hier natuurlijk niet vaststellen, of dat zonder Brede School ook niet zou zijn gebeurd.

Het komt ook voor dat er een minder goede relatie is tussen een leerkracht en leerling, omdat deze een vak geeft dat de leerling niet ligt. Als ze vervolgens samen gaan boksen, worden ze de beste maatjes. Je ziet ook dat er ineens sterke kanten van de kinderen boven komen. Dit komt aan de orde tijdens leerlingbesprekingen."

Bedrijfssimulaties

De school wil graag integreren in de wijk. Buurtbewoners kunnen zo binnenlopen. Twee keer in de week kunnen ze komen eten in het restaurant. Als Buurtbewoner kun je verder hun je tuin laten onderhouden door het groenbedrijf, je fiets of je kapotte speelgoed laten repareren bij het klusbedrijf, of je auto laten poetsen met alles er op en er aan.

Er zijn goede contacten met bedrijven in de buurt. Met subsidie van de Provincie Zeeland wordt er voor in het nieuwe gebouw een extra goed beveiligde autobrug en een complete restaurantkeuken aangeschaft. Het poetsen van auto's is een vak dat de kinderen graag willen leren. Auto's die van de fabriek komen, hebben een soort coatinglaag. Voordat de auto's aan de klant worden afgeleverd, moet deze laag verwijderd worden. Verder worden alle delen van de auto's met verschillende schoonmaakmiddelen opgepoetst. Twee autocleanbedrijven op Walcheren zullen hun auto's aan het Bolwerk gaan uitbesteden. Deze bedrijven moeten de school leren vertrouwen. Daarvoor zet het Bolwerk zich voortdurend bij bedrijven en bij instanties als de Kamer van Koophandel, het Midden en Kleinbedrijf Nederland, de Brabants Zeeuwse werkgeververeniging en de Provincie Zeeland op de kaart. De bedrijfssimulaties worden geïntegreerd in de les.

De kinderen zien deze simulaties als een echt bedrijf. Tijdens hun werk is de leerkracht hun baas. Van Duivendijk: "Daar moet je netjes tegen praten. Je moet hier ook op tijd zijn. Wij praten op onze beurt met hen alsof ze werknemers zijn. Sociale vaardigheden worden zo toegepast in de werksituatie.

Discrimineren mag niet, want als je dit doet word je ontslagen."

In de wijk waar de nieuwe school zal worden gevestigd zijn de buurtbewoners al geïnformeerd. Ze krijgen niet alleen een school, maar ook een instelling in hun wijk waar ze veel profijt van kunnen hebben. De school is al gebeld met verzoeken voor het cateren van recepties.

De leerlingen zijn zeer gemotiveerd. Onder leiding van hun leerkracht, een oud restaurantkok in, maken ze zeer professionele hapjes. Ze serveren zelf, in bedrijfskleding van het Bolwerk. Bij het ophalen van de schotels nemen ze met trots de complimenten in ontvangst.

Het winnen van de Onderwijsprijs was dan ook een hoogtepunt voor leerlingen en leerkrachten. Voor de prijsuitreiking moesten zeven genomineerde scholen zich voor de jury presenteren. Het Bolwerk verzorgde de catering, als voorbeeld van de mini onderneming.

Subsidie

De naschoolse activiteiten worden nu twee jaar achter een door de gemeente Middelburg vergoed. De Provincie subsidieert een deel van de bedrijfssimulaties. Als het Bolwerk naar het nieuwe gebouw verhuist, hoopt de school op een structurele subsidie. Van Duivendijk maakt zich hier hard voor. "Mijn verhaal is: deze kinderen gaan niet naar instellingen waar overheidssubsidies opzitten, zoals de bibliotheek, cultuurinstellingen of verenigingen. Ze hebben geen CJP. Dus hebben ze geld van je tegoed. Wij zorgen dat ze geen bushokjes slopen, en een zinvolle vrijetijdsbesteding krijgen, waar ze als volwassene later profijt van krijgen. Maar dan moeten jullie investeren." Tot nu toe gaan gemeente en Provincie mee.

Uitdragen

Onderzoek wees uit dat het Bolwerk tot nu toe de enige Brede School voor praktijkonderwijs is. Van Duivendijk draagt zijn enthousiasme graag uit in de hoop dat er meer zullen volgen.

"In het Zeeuwse vertel ik veel over deze activiteiten. Ik zie dat er interesse ontstaat. Het is zo belangrijk dat we leerlingen stimuleren in hun mogelijkheden. Vroeger heetten we een MLK school, een school voor moeilijk lerende kinderen. De nadruk lag op wat de leerlingen niet kunnen. Met de verandering van naam naar praktijkschool hebben we een belangrijke omslag gemaakt. We beginnen met hetgeen de leerlingen wel kunnen: iets doen met hun handen. We zijn dus gericht op de mogelijkheden, en niet op de moeilijkheden. En dat lukt in een Brede School".

Adriana Balke, januari 2003

3. NOVA College Rotterdam, locatie Riederwaard

VMBO-Leerlijn Theater in samenwerking met het Jeugdtheater Hofplein
Ineke Westbroek

Veilig schoolklimaat bevordert zelfredzaamheid

De Riederwaard maakt deel uit van het NOVA College Rotterdam, een scholengemeenschap die LWOO, VMBO, HAVO EN VWO aanbiedt. De Riederwaard telt 825 leerlingen, verspreid over de locaties Veenoord en Palmentuin. De locatie Palmentuin biedt brede basisvorming voor leerlingen met adviezen voor LWOO, VMBO, HAVO EN VWO. Aan het eind van de tweejarige brugperiode vervolgen leerlingen met een advies voor HAVO of VWO hun opleiding aan de locatie Montfort. Leerlingen met een VMBO-advies gaan naar de locatie Veenoord.

Het opleiden van jongeren tot mondige, zelfredzame burgers is voor de Riederwaard één van de belangrijkste doelen, die zowel in de reguliere lessen als in de brede-school-activiteiten tot uitdrukking komt. De Riederwaard wil dit bereiken door leerlingen plezier in school te verschaffen binnen een veilig klimaat, waarin wederzijds respect de boventoon voert. Voor een programma dat hieraan tegemoet komt, zijn bondgenoten nodig. Daarom staat de Brede school al sinds 1994 verankerd in de schoolorganisatie. De school huldigt het standpunt dat opvoeden een complexe aangelegenheid is geworden, waarbij de taak moet worden verdeeld tussen ouders, school en diverse maatschappelijke organisaties. De school draagt dit uit door het gemeentelijk integraal jeugdbeleid in het eigen schoolbeleid in te passen. Dit gebeurt onder andere door het aanbieden van activiteiten op het gebied van vrije tijd, kunst en cultuur, sport, oriëntatie op de samenleving, schooljaarboek, meidenclub, vrijwilligerswerk en internationalisering via Internet.

Wij-gevoel

Al in 1991 was De Riederwaard een Brede school *avant la lettre*. De school herbergde een grote groep jonge, enthousiaste docenten, die inzag dat de maatschappij niet louter om goed opgeleide werknemers vraagt, maar ook om sociaal vaardige medeburgers. Zelden stuitte men op weerstand bij de start van nieuwe initiatieven. Ook de directie zag het belang van de activiteiten en zorgde voor facilitering. Toen al werd van docenten verlangd dat zij open stonden voor vernieuwing.

De Riederwaard streeft ernaar onder leerlingen en docenten een 'wijgevoel' te creëren. Dit doet de school door activiteiten te organiseren die leerlingen in een totaal andere setting plaatsen, waarbij hun onvermoede kwaliteiten in de schijnwerpers komen te staan. Docenten krijgen plotsklaps meer waardering voor het ettertje dat altijd lessen verstiert, maar zich ontpopt als virtuoos artiest of sporter. En omgekeerd zijn leerlingen blij met docenten die iets voor hen over blijken te hebben.

Activiteiten en partners

Tussen de school en de samenwerkende partners zoals de SKVR, de Jeugdtheaterschool Hofpleintheater, de Dienst Sport en Recreatie, Stichting De Meeuw en de GGD bestaat een vaste overlegstructuur.

Regelmatig bespreken de partijen de gang van zaken. Er zijn duidelijke afspraken over gehanteerde regels tijdens activiteiten, zoals deelname na aanmelding en tijdig afmelden bij verhindering.

Activiteiten met externe partners zijn:

- VMBO leerlijn theater (partner: Jeugdtheaterschool Hofplein)
- Vrijwilligersproject 'Stilzitten is niks' (partners: Stichting De Meeuw, steunpunt voor vrijwilligerswerk STAP en Jeugdwerkadviesbureau De Heuvel)
- Cultuurtraject (partners: Stichting De Meeuw, SKVR)
- Oudercursussen (partner: Stichting Hulp Buitenlandse werknemers)
- Opleiding tot brommercertificaat (partners: rijsschoolhouders en CBR)
- Eerste Hulp Bij Hartstoring (GG & GD)
- Milieudag (partner: Dienst Recreatie Rotterdam)

Daarnaast wordt een keur aan activiteiten intern door het schoolteam georganiseerd, zoals de leerlingenraad, het schooljaarboek, de meidenclub, 'Make your day' (voor een door de school beschikbaar gesteld bedrag voert een groep leerlingen een gezamenlijke activiteit uit), fotoclub, videoclub, zelfverdediging voor meisjes, SchoolChamps, conflictbemiddeling, pleinactiviteiten en sportcursussen.

De organisatiestructuur van De Brede school

Sinds 1994 heeft De Brede school een vaste plaats binnen de schoolorganisatie. Binnen het middenmanagement is de functie van coördinator brede school gecreëerd. Deze zorgt voor externe contacten, maakt afspraken met bondgenoten, organiseert en evalueert activiteiten in overleg met betrokkenen, informeert ouders, zorgt voor de interne organisatie van activiteiten, de interne informatievoorziening van leerlingen en personeel en voor deelname aan stedelijk overleg. Binnen de kernteams worden docenten gefaciliteerd om activiteiten te begeleiden en eventueel te coördineren. De

interne communicatie wordt op peil gehouden door kernteamvergaderingen, grotere bijeenkomsten en het personeelsblad, waarin de geplande activiteiten worden vermeld. Daarnaast worden de activiteiten in het jaarplan beschreven. In een logboek wordt opgetekend wie bij de Brede-school-activiteiten als contactpersoon fungeert en wie de eindverantwoordelijkheid draagt. Per activiteit staan de doelstellingen en verwachtingen van de betrokken partijen beschreven. Om zo nodig bepaalde zaken bij te stellen, vindt halverwege de uitwerking van de activiteit een evaluatie plaats.

De interne communicatie wordt op peil gehouden door vergaderingen, grotere bijeenkomsten en het personeelsblad, waarin de geplande activiteiten worden vermeld. Daarnaast worden de activiteiten in een jaarplan beschreven. In een logboek wordt opgetekend wie bij Brede-school-activiteiten als contactpersoon fungeert en wie de eindverantwoordelijkheid draagt. Per activiteit staan de doelstellingen en verwachtingen van de betrokken partijen beschreven. Om zo nodig bepaalde zaken bij te stellen, vindt halverwege de uitwerking van de activiteit een evaluatie plaats.

Bij buitenschoolse activiteiten zoals het vrijwilligersproject en de VMBO Theaterklas worden leerlingen, indien nodig, vanuit school begeleid door de groepsmentor en de coördinator brede school. Zij bieden, waar nodig, ondersteuning en helpen bij het oplossen van communicatiestoringen tussen leerlingen en aanbieders van activiteiten.

VMBO leerlijn theater: vaardigheden voor de rest van je leven

Hoera, het is weer vrijdag!

Reikhalzend kijkt wekelijks een groep brugklassers naar de vrijdag uit. Niet vanwege het weekend, maar vanwege de VMBO theaterklas. Voor veel van hen is dit de enige kans om zich uit te leven in dans, toneel en muziek. Door VMBO-leerlingen iets te bieden wat ze van huis uit zelden meekrijgen, wil De Riederwaard hen helpen bij het ontdekken van onvermoede vaardigheden, maar bovenal hun plezier in school vergroten. De VMBO theaterklas van Jeugdtheaterschool Hofpleintheater biedt hiertoe een unieke gelegenheid.

In deze opleiding volgen twee groepen van maximaal vijftientig leerlingen lessen in dans, drama, zang, grime, techniek, decorbouw en kostuums ontwerpen. In de lessen, die worden gegeven door docenten van de jeugdtheaterschool, gaat het vooral om de lol in theatervakken. Daarnaast bestaat de mogelijkheid om door te stromen naar de MBO Theaterschool van ROC Albeda College en Jeugdtheaterschool Hofplein, die opleidt voor functies in de kunst- en vrijetijdssector.

Afspraken vastgelegd in protocol

Onderbouwleerlingen van de locatie Palmentuin van De Riederwaard gaan op eigen gelegenheid naar de jeugdtheaterschool aan de Pieter de Hoochweg, waar zij van 10.00 tot 15.45 lessen volgen. De lessen vallen binnen het reguliere onderwijsaanbod. De tijd die op de theaterschool wordt doorgebracht wordt gehaald uit de uren tabel van de brugklas. In de praktijk betekent dit dat deelnemers minder lessen op jaarbasis volgen in Nederlands, gymnastiek, leefstijl en Mens & Maatschappij. De school gaat er vanuit dat leerlingen deze vakken door zelfstudie op peil houden. Afspraken tussen de jeugdtheaterschool en het NOVA College met betrekking tot jaarrooster, planning, rapportage en communicatie zijn vastgelegd in een protocol. Een vaste contactpersoon van de jeugdtheaterschool onderhoudt regelmatig contact met de mentor van de klassen. Eens in de zes weken voert de contactpersoon van de jeugdtheaterschool leerlingbesprekingen met de mentor, die de resultaten van dit overleg meeneemt naar de rapportvergaderingen.

Cultuurtraject

Al sinds jaren besteedt het NOVA College uitgebreid aandacht aan kunstzinnige en culturele vorming. Vanuit de gedachte dat weinig leerlingen gebruik maken van de mogelijkheden die Rotterdam op het gebied van Kunst en Cultuur biedt, stelt de school zich ten doel in ieder geval één van de belangrijke kanalen te zijn waarlangs de leerlingen in aanraking komen met allerlei kunst- en cultuuruitingen. Vanuit de bestaande structuur (beeldende vorming, muziek en drama op het rooster) is een ontwikkeling in gang gezet, waarbij leerlingen in breder perspectief binnen en buiten het rooster deelnemen aan activiteiten. In het beginstadium gebeurde dit op basis van projectdagen, veelal in samenwerking met de SKVR. In 1998 ontstond het Cultuurtraject, naar aanleiding van de behoefte van de school en de SKVR aan een meer gestructureerde werkwijze. Binnen het Cultuurtraject kiest de school activiteiten, waarbij leerlingen zowel passief als actief deelnemen aan kunstvormen. Binnen dit circuit ontstond in 2000 het eerste contact tussen de Jeugdtheaterschool Hofpleintheater en het NOVA College, wat uitmondde in de start van wat toen de Kunst- en Cultuurklas heette (inmiddels omgedoopt in VMBO leerlijn theater) in september 2001.

Gaan als een speer

Niet alleen om de cultuurkennis en de creatieve vaardigheden te stimuleren geeft de school de mogelijkheid tot deelname aan deze opleiding. Minstens zo belangrijk is de invloed van de lessen van de jeugdtheaterschool op de ontwikkeling van de sociale en emotionele vaardigheden van leerlingen. Jongeren die de kans krijgen zich creatief te uiten, durven meer aan en werken gemakkelijker met elkaar samen. Daarbij komt dat de vreugde die leerlingen aan de kunstlessen ontlenu, kan bijdragen aan hun prestaties in de reguliere leervakken.

De verwachtingen lijken uit te komen. Docenten zien bij deelnemers aan de theaterklas een verbeterde concentratie tijdens de lessen. Mentor Marijke Overhand merkt dat ze 'gaan als een speer'. Tegenvallende schoolresultaten jagen hevige schrik aan: "Hellup, een onvoldoende, mag ik nog wel meedoen?" krijgt Overhand dan te horen. Dat mag, zolang leerlingen inzet tonen. En dat doen ze. Tot tevredenheid van het docentencorps, dat zelfs bij de zwakkere leerlingen vooruitgang bemerkt. Een ander winstpunt is de grotere betrokkenheid van ouders bij school. Ouders hebben schik in de manier waarop hun kinderen bezig zijn en komen gemakkelijker naar ouderbijeenkomsten.

Maar het meest enthousiast zijn de leerlingen. De tweedeklassers Talayeh, Leandra, Iris en Eric zien het al helemaal voor zich, een carrière op of rond het podium. Mocht dit er toch niet in zitten, dan nog zullen ze met tevredenheid op de lessen terugkijken. Eric: "Je leert er dingen die je ook buiten het theatervak kunt gebruiken, zoals zekerheid en zelfvertrouwen. Vroeger durfde ik niet voor de klas te praten, nu wel. En ik ben afgevallen!"

December 2002

BIJLAGE:
VMBO leerlijn Theater
NOVA College Rotterdam, locatie Riederwaard

Bijlage:**Informatie van Stichting De Meeuw**

Hieronder vindt u informatie over de in de tekst genoemde producten.

Kijk ook op www.de-meeuw.nl. Op de pagina **producten** (bij 'Sociale competentie' en bij 'Brede school') vindt u de bestelwijze van hierondergenoemde en andere producten.

SOCIALE COMPETENTIE, HOEZO? (Video)

Op deze vraag vindt u wellicht een antwoord in de videoband met deze titel. De video toont hoe in het voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs gewerkt wordt aan de versterking van de sociale competentie van jongeren.

In beeld komen drie Rotterdamse scholen voor VMBO. Op een school zie wij hoe leerlingen in de weer zijn met de methode "Leefstijl".

Een andere school is begonnen met de invoering van een methode "conflictbemiddeling door leerlingen".

En op een derde school worden leerlingen getraind in het maken van een videoproductie.

Docenten, directieleden en leerlingen komen aan het woord. Allen laten een stukje van de puzzel die

"sociale competentie" heet, zien. Er wordt ingegaan op de rol van de professional bij dit alles. En

tenslotte wordt een poging gewaagd om een bruikbare werkdefinitie te verschaffen.

Prijs: Euro 23,00

Kans of bedreiging - evaluatieverslag project leerlingbemiddeling

ISBN: 90-76-166-13-7

Verslag van een proefuitvoering op twee scholen voor voortgezet onderwijs rond het bemiddelen in conflicten tussen leerlingen door leerlingen.

Prijs: Euro 13,00

Stilzitten is niks- lessen over vrijwilligerswerk in de basisvorming

Een losbladige map met lessen en materialen en een cd-rom waarop verschillende soorten vrijwilligerswerk te vinden zijn.

Prijs: Euro 23,00

Informatie

Stichting De Meeuw

Postbus 57689

3008 BR ROTTERDAM

tel.: 010 486 30 22

fax: 010 486 64 55

email: stichting@de-meeuw.nl

internet: www.de-meeuw.nl

4. rSg G.K. van Hogendorp (VMBO), Rotterdam.

Stilzitten is niks. Vrijwilligersproject in samenwerking met Stichting De Meeuw en het Steunpunt Vrijwilligerswerk
Ineke Westbroek

De rode draad: werken aan sociale competentie

De Gijsbert Karel van Hogendorpschool (VMBO voor handel/administratie en ICT) profileert zich als gedisciplineerde, veilige school met een sfeer van openheid en respect. De school maakt deel uit van de Rotterdamse Scholengemeenschap (rSg), waarin vijf scholen voor voortgezet onderwijs zijn vertegenwoordigd. Met een leerlingenaantal van driehonderd behoort de Van Hogendorp tot één van de kleinere vestigingen binnen de scholengemeenschap. De status van de Van Hogendorp als kleine, knusse wijkschool in Bospolder-Tussendijken (Deelgemeente Delfshaven) levert waardevolle contacten op met maatschappelijke organisaties in de schoolomgeving. Samen met de leerlingen, afkomstig uit verschillende culturen, vormen de docenten een team, waarbinnen alle leerlingen de nodige persoonlijke aandacht krijgen. Met een veilig klimaat, waarin de begrippen solidariteit en respect vooropstaan, streeft de school van oudsher naar versterking van maatschappelijke redzaamheid van de veelal kwetsbare leerlingen. Dit vormt de rode draad die door alle lessen en Brede-school-activiteiten heen loopt. Alle Brede-school-activiteiten die de Van Hogendorp sinds 1999 tijdens en na lestijd organiseert, richten zich hierop. Dit is kenmerkend voor de school, die de activiteiten beschouwt als uitwerking van de schoolvisie op versterking van sociale competentie. Door mee te doen aan de activiteiten die hen in contact brengen met verschillende disciplines, leren de scholieren zelfstandig te handelen en om te gaan met mensen van diverse pluimage. Bij alle activiteiten werkt de school samen met stedelijke ondersteuningsorganisaties, vrijwilligersorganisaties, opbouwwerk en zelforganisaties uit de wijk. Door bij een aantal activiteiten met partners in de buurt te werken, krijgt de school een grote bekendheid in de omgeving en komt daardoor dichterbij de mensen te staan.

De Van Hogendorp en de verschillende partners werken samen binnen een officiële structuur, waarbij een docent met taakuren voor de Brede School fungeert als interne coördinator Brede School. Deze coördinator stemt de activiteiten vanuit school op elkaar af. De externe partners zijn belast met de uitvoering van de activiteiten. Tussen de partijen vindt regelmatig overleg plaats.

Organisatie van activiteiten

De Brede Schoolactiviteiten die de rSg van Hogendorp zijn leerlingen biedt:

- Vrijwilligersproject 'Stilzitten is niks' (partners: Stichting De Meeuw, steunpunt voor vrijwilligerswerk STAP en Jeugdwerkadviesbureau De Heuvel)
- Project Leerlingbemiddeling (partners: Stichting De Meeuw, Temme Consult)
- Sportproject (Gemeentelijke Dienst Sport en Recreatie)
- Levensvaardigheden (GGD)

De activiteiten worden aangestuurd door de interne Brede School coördinator. In nauw overleg met de directie zorgen stedelijke organisaties zoals Stichting De Meeuw en de GGD voor verankering in de schoolstructuur. De stedelijke organisaties stellen projectplannen op, waarmee subsidie wordt verworven, onder andere uit het Rotterdams Onderwijs Achterstandenplan (ROAP). Daarnaast bewaken zij het proces door regelmatig te evalueren en coachen zij begeleidende docenten met trainingen en intervisie. De Meeuw regelde aansluiting van de school bij Koers VO.

Omdat de activiteiten voortvloeien uit het streven naar versterking van sociale redzaamheid, zijn zij onlosmakelijk verbonden met het reguliere curriculum en worden zij gedragen door het voltallige schoolteam. Om deze structuur ook voor de toekomst veilig te stellen, wordt van aspirant-docenten geëist dat zij zich onvoorwaardelijk inzetten voor de bevordering van sociale competenties bij leerlingen. Daarbij hoort de bereidheid om mee te werken aan Brede-school-activiteiten, zowel binnen als buiten school. Hiervoor is ruimte gemaakt in het takenpakket van de school.

Organisatie per activiteit

Vrijwilligerswerk, sport, conflictbemiddeling en levensvaardigheden hebben met elkaar gemeen dat zij jongeren leren hun plek in de maatschappij te vinden.

Bij 'Stilzitten is niks', waarbij leerlingen in het tweede jaar een korte vrijwilligersstage volgen, werkt de Van Hogendorp samen met Bureau STAP, dat stageadressen levert en met jeugdadviesbureau De Heuvel, dat het vrijwilligerswerk buiten school coördineert. Gezamenlijk schreven de drie organisaties het introducerende lesprogramma. Door middel van voorbereidende gesprekken en evaluatie met het schoolteam zorgt De Meeuw voor verankering van de methode binnen het schoolsysteem.

In 'Conflictbemiddeling', een project waarbij leerlingen hun schoolgenoten helpen conflicten te beslechten, werkt de school samen met bureau Temme Consult (bedenker van de formule 'Conflictbemiddeling'). Temme Consult en Stichting De Meeuw trainen een twaalfstal leerlingen, die door

hun klasgenoten zijn uitgekozen, in hun bemiddelaarsrol. De bemiddelaars worden vanuit school begeleid door de interne coördinator Brede School en een andere docent. De begeleiders worden gecoacht door De Meeuw, die ook bij dit project zorgdraagt voor verankering in het systeem. De *Sportactiviteiten*, gericht op doorstroming naar sportclubs, worden georganiseerd in samenwerking met de Dienst Sport en Recreatie. Het vak *'Levensvaardigheden'*, georganiseerd door de GGD in het kader van de Jeugdmonitor, wordt gegeven door een docent van school.

'Stilzitten is niks': Sterker in het leven dankzij vrijwilligerswerk

"Het gaat niet om het geld, maar om het plezier."

"Het is gewoon lauw."

"Je doet iets wat je anders nooit zou doen"

"Je leert samenspelen, net zoals bij voetbal."

"Ze nemen me serieus."

Deelnemers aan het vrijwilligersproject 'Stilzitten is niks' kijken op verschillende manieren terug op hun vrijwilligersstages. Maar allemaal zijn ze het erover eens dat ze veel hebben geleerd, vooral op het gebied van sociale redzaamheid. Dat was ook de reden dat de Van Hogendorp in het schooljaar 1999-2000 besloot om deel te nemen aan het pilot van 'Stilzitten is niks' en voor de volgende schooljaren in te tekenen op de definitieve versie. Het project biedt de school bovendien een unieke methode om leerlingen voor te bereiden op beroepsoriënterende stages in het derde jaar.

Zelf stage kiezen

Het lesprogramma, dat in alle richtingen van het voortgezet onderwijs kan worden gebruikt, bestaat uit een introductieles en een vacaturebank, waarbij leerlingen een stage kunnen kiezen. Bij het lessenpakket hoort een CD-ROM, ontworpen door studenten van de Technische Universiteit. Bureau STAP levert de stageadressen, jeugdadviesbureau De Heuvel coördineert het geheel. De vacaturebank biedt een ruime keus aan vrijwilligersbaantjes bij organisaties die jongeren aanspreken. Leerlingen besteden minimaal twaalf uur van hun vrije tijd aan een stage.

Om er zeker van te zijn dat de leerlingen het vrijwilligerswerk een eerlijke kans geven, koos de Van Hogendorp voor een verplicht aanbod van het programma. Leerlingen kunnen ontdekken dat vrijwilligerswerk echt leuk en uitdagend kan zijn. Docenten ervaren dat veel jongeren nog nooit van vrijwilligerswerk hebben gehoord en dat anderen het afdoen als 'suffe klusjes waar niks mee te verdienen valt'. Het project kan deze vooroordelen wegnemen.

De Van Hogendorp organiseert 'Stilzitten is niks' rond vakantieperiodes. Daardoor krijgen leerlingen voldoende gelegenheid voor een vrijwilligersstage, zonder in beslag te worden genomen door huiswerk. De leerlingen kiezen een stage die bij hen past en leggen zelf de contacten, zo nodig bijgestaan door de interne coördinator Brede School. De coördinator springt bij in situaties waar het fout dreigt te lopen, bijvoorbeeld bij storingen in de communicatie tussen leerlingen en stageverleners.

De afgelopen jaren deden leerlingen vrijwilligerswerk voor organisaties zoals het ouderenwerk, de dierenambulance, radiostations, buurthuizen, kinderdagverblijven en migrantenorganisaties. Instellingen die met vrijwilligers werken, melden zich enthousiast aan: het inzetten en opleiden van scholieren als vrijwilliger kan de vergrijzing binnen het vrijwilligerswerk tegengaan.

"Het is goed om met een school samen te werken. Daar vind je jongeren vanuit verschillende culturen, die hun leeftijdgenoten kunnen voorlichten over dingen die belangrijk zijn", verwoordt de directeur van een Kaapverdians radiostation zijn ingenomenheid met het project.

Lef, zelfstandigheid en vermogen tot samenwerken

Op de Van Hogendorp is 'Stilzitten is niks' een blijvertje, ook al verloopt het project niet altijd even soepel. Met vallen en opstaan ontdekte de school dat tijd en een strakke organisatie absolute randvoorwaarden vormen voor het slagen van het project. Een overvol takenpakket van de interne coördinator, tijdens de uitvoering, kan leiden tot mislukkingen. Er schiet dan bijvoorbeeld geen tijd over om contact op te nemen met telefonisch moeilijk bereikbare organisaties.

Desondanks is het voltallige schoolteam blij met 'Stilzitten...'. In hun lessen ervaren docenten dat leerlingen die aan het project hebben deelgenomen lef, zelfstandigheid en vermogen tot samenwerken hebben ontwikkeld.

En daar doet de school het voor. Intern coördinator Brede School Arno Tavenier noemt de verworven vaardigheden als kern van jongerenparticipatie: "Door leerlingen echt bij een organisatie te betrekken, voelen ze zich gewaardeerd en gerespecteerd, en staan daardoor sterker in het leven."

Zie voor meer informatie over Stichting De Meeuw op pagina 23.

December 2002

5. Het Stedelijk Lyceum Enschede (Van VMBO tot VWO)

Zeven locaties met Verlengde schooldag: Museumproject, sport, circus, schoolkrant
Met Stichting Concordia voor kunsteducatie en Rijksmuseum Twente
Pieter Paul Bakker

Het Stedelijk Lyceum wil een school zijn waarbinnen aandacht is voor opleiding en vorming van alle leerlingen zowel binnen als buiten de reguliere schooltijd. In dat licht gaat de school samenwerkingsverbanden aan met andere organisaties, als sportverenigingen, culturele instellingen en bedrijven. Naast sportieve activiteiten biedt de school in de middag ook andere (verlengde-schooldag)activiteiten aan, als ICT, kunst en cultuur, circus, koken, zelfverdediging. Daarnaast is er ook aandacht voor extra leer- en begeleidingstijd.

Het Stedelijk Lyceum verzorgt lessen aan alle leerwegen, van VMBO tot en met VWO, inclusief een afdeling voor de ISK. De school wordt door in totaal ruim 3800 leerlingen bezocht.

De zeven locaties van Het Stedelijk Lyceum Enschede hebben gemeen dat er op al deze locaties een aanbod van de verlengde schooldag is. Hans Schurink, lid van de centrale directie van de school, is de verlengdeschooldagcoördinator van Het Stedelijk Lyceum. Hij stuurt de verlengde-schooldagcoördinatoren van de locaties aan. Van 1997 tot en met 2001 participeerde de school, samen met de gemeente en de stichting Concordia Kunst en Cultuur, in het landelijk experiment Verlengde schooldag van het NIZW. Elke locatie heeft haar eigen vorm gevonden van de verlengde schooldag en er vindt ook uitwisseling plaats van ideeën. Jaarlijks is er een evaluatiebijeenkomst met coördinatoren, begeleiders en locatiedirecties.

De sportiefste school van 2002 !

In 2002 is de school uitgeroepen tot de sportiefste school van Nederland. Het juryrapport vermeldde als reden dat de school 'jeugdparticipatie, samenwerking met sportverenigingen, een verlengde schooldag en sportactiviteiten voor alle leerlingen in haar plannen heeft opgenomen'.

Wat sport betreft heeft de school een rijk aanbod en een rijke traditie. Al sinds de fusie (1995) bleek de sportsectie een bindende factor tussen de verschillende locaties. Zij regelde activiteiten voor de leerlingen van alle locaties. Inmiddels bestaat er op elke locatie een ruim aanbod aan sportactiviteiten; van verlengdeschooldag, WhozNext, toernooien en sportdagen tot LOOT-activiteiten (sportactiviteiten op hoog niveau voor sporttalenten). De school wil overigens voor alle leerlingen iets extra's betekenen als het om sport en bewegen gaat.

Locatie Zwering op weg naar brede school

De gemeente Enschede stimuleert al geruime tijd de bredeschoolontwikkeling in Enschede. In de stedelijke plannen is de locatie Zwering opgenomen als bredeschoollocatie. Het Zwering is een JuniorCollege van Het Stedelijk Lyceum met 275 leerlingen, een instroompunt voor vmbo-beroepsgericht tot vwo leerlingen. Ook in de wijkvisie van Stadsveld-Pathmos, waar de school staat, wordt de brede schoolontwikkeling van het Zwering gezien als een goede mogelijkheid om de kansen van de kinderen en jongeren in de buurt te verbeteren. Er zal nieuwbouw gepleegd worden. De brede school moet een zorg- en buurtfunctie gaan vervullen. Het schoolgebouw en het plein zullen voor de buurtbewoners buiten schooltijd ter beschikking staan. In het gebouw komen naast de school ook de bibliotheek, de muziekschool en een woningstichting. Daarnaast zullen de intensieve contacten met de jeugdhulpverlening blijven bestaan. In de school zijn nu al twee hulpverleners werkzaam.

De volgende uitgangspunten zijn geformuleerd:

- de school moet een herkenbaar punt in de wijk zijn, met een duidelijk herkenbare functie;
- de school is een inspirerende leeromgeving voor jong en oud;
- de school is makkelijk toegankelijk, laagdrempelig voor alle doelgroepen (jong en oud);
- er bestaat duidelijkheid over de functie ('geen hangplek');
- voor alle doelgroepen is de school een geborgen, veilige en ontspannen omgeving;
- er is een divers aanbod aan activiteiten;
- de organisatorische en ruimtelijke samenwerking vormt een meerwaarde
- samenwerkingsverbanden met andere instanties in de omgeving (voor jong en oud).

De plannen voor de bouw bevinden zich reeds in een gevorderd stadium.

Circus Zwerini

Een van de succesvolste activiteiten op het Zwering is het Circus Zwerini. De leerlingen oefenen door het jaar heen met tal van kunsten, van trampoline tot clownsacts, van eenwieleren tot koorddansen. Elk jaar staat de school weer een week lang in het teken van de voorstellingen: voor medeleerlingen, ouders, kinderen van de basisschool, leerkrachten en voor gasten van buiten. Ook in de lessen wordt aandacht

besteed aan het circus door alle docenten op de dag van de voorstelling: het leeft zo door de hele school. Drijvende krachten achter het circus zijn, naast de leerlingen, de leerkrachten Willem Olde Riekerink, Ton Harleman en René Burkink, beter bekend in dit verband als de Klojo's. Ook leerlingen nemen soms tijdens de activiteiten de begeleidersrol op zich. Om professioneel up to date te blijven leggen de leerlingen regelmatig 'werkbezoeken' af bij collega's van het Cirque du Soleil of het Circus Festival. De betrokkenheid van de leerlingen bij de school én hun zelfvertrouwen neemt toe door deelname aan de circusactiviteiten. Zwering organiseert ook circusactiviteiten voor de kinderen van de basisscholen in de omgeving, om zo de wijkfunctie van de school te onderstrepen en een doorgaande lijn in de activiteit te creëren. Leerlingen van 't Zwering helpen dan als tutor.

Locatie Wooldrikspark (JuniorCollege, eerste twee leerjaren)

In het schooljaar 2002 – 2003 staan liefst 17 activiteiten op het VSD-programma, van voetbal, squash, zwemmen en schaatsen tot grimeren, manicuren, circus en yoga. Ook is een schoolband geformeerd die zal meespelen op het pleinfestival Schuttersveld.

Locatie Zuid (gymnasium – atheneum – havo – vmbo-t)

Sportkampen, werkweken, vrije sport, LOOT (Landelijk Overleg Onderwijs Topsport).

Locatie Zuid is een zogenaamde LOOT-school, leerlingen met bijzondere talenten voor sport krijgen hier de gelegenheid om zich naast hun schoolloopbaan ook sportief te ontwikkelen. Vanzelfsprekend vinden op deze locatie veel sportactiviteiten plaats. Op deze locatie wordt ook TTO, tweetalig onderwijs verzorgd, waarbij Engels bij een groot aantal vakken de voertaal is.

Een van de bijzondere activiteiten die locatie Zuid heeft uitgevoerd was het museumproject. Leerlingen schreven onder schooltijd een verhaal en bezochten vervolgens het Rijksmuseum Twenthe. Daar zochten zij een kunstwerk uit, dat aansloot bij de sfeer en emotie van hun verhaal. Daarna vervaardigden de leerlingen die dat wilden na schooltijd tijdens de VSD een kunstwerk dat paste bij het door hun uitgezochte kunstwerk uit het museum. Slotstuk van deze activiteiten was de tentoonstelling in het museum van hún kunstwerken naast het museumkunstwerk!

Ook het Science of fictionproject (ofwel het festival van het Mysterieuze) is een geslaagde activiteit geweest. Leerlingen leefden zich in in de wereld van fictie en horror en gingen aan de slag om kostuums en decors te maken zodat de school omgetoverd werd voor een horrormodeshow! Die werd goed bezocht door de medeleerlingen en de ouders. Er is samengewerkt met de AKI (Academie voor beeldende kunsten), de Hogeschool Enschede, de Universiteit Twente en het Architectuurcentrum.

Bijzonder op Zuid zijn programma's voor zwakkere leerlingen die o.a. door leerlingen uit de hogere klassen worden gecoacht.

Locatie Kottenpark (gymnasium, atheneum, havo en vmbo-t)

Op Kottenpark voert men elk jaar het Theaterweekend uit in samenhang met fotografie en gedichten maken. In het theaterweekend concentreren jongeren zich met diverse begeleiders op drama. De begeleiders bestaan uit een docent van school, dramadocenten en studenten van een Hogeschool voor de kunsten. De begeleiders kiezen een open thema (bv 'Dat zou ik nou wel eens willen..'). Aan het einde van het weekend presenteren de leerlingen op basis van dit thema in vier groepen hun voorstellingen. Aan het begin van het weekend horen de jongeren wat het thema is. Op dit thema associëren zij, met een begeleider, in vier groepen en bedenken zo een verhaal dat de basis vormt voor de voorstelling.

Bij het maken van een voorstelling worden en passant allerlei sociale vaardigheden geoefend: samenwerken, vormgeven aan ideeën en gedachten, gevoelens herkennen, omgaan met moeilijke situaties, meer zelfvertrouwen ontwikkelen, respecteren van anderen en natuurlijk veel plezier maken en hebben.

Na afloop van alle uitvoeringen is er een gezamenlijke afsluiting. Samen met de begeleiders kijken de leerlingen terug op het weekend en de voorstelling. De sterke punten van de voorstellingen worden benoemd en de leerlingen vertellen wat zij van het weekend vinden.

Het theaterweekend is ook aangewend om later andere activiteiten tijdens de Verlengde schooldag en de reguliere lessen (Nederlands) uit te voeren. Jongeren maken tijdens het weekend foto's. Deze foto's vormen in de VSD aanleiding voor het leren schrijven van gedichten. Dit vond zowel plaats in de lessen Nederlands als in een Verlengde Schooldag workshop van een aantal middagen. Een vakkracht van de plaatselijke stichting voor kunsteducatie Concordia doet de begeleiding van VSDworkshop. Foto's en gedichten werden in een boekje gebundeld en vormden zo een tastbare herinnering aan een veelal bewogen weekend.

De jaarlijkse muziek- en dansavond van het Kottenpark in de Twentsche Schouwburg is steeds een groot succes. Vele maanden oefenen leerlingen in kleine en grotere groepen in een VSD-achtige setting.

Sinds 2001 draait op het Kottenpark een succesvol poëzieproject met een afsluitend optreden in het theatertje van Concordia.

Locatie Schuttersveld (vmbo-beroepsgericht)

De specialiteit van deze locatie is het Pleinfestival: een uitermate effectieve activiteit om de andere locaties en de omgeving van de school bij te betrekken. Tijdens zo'n festival treden jongeren op met breakdance, streetdance, zang en dans. Ook de modeshow is steeds weer een groot succes. Zij verzorgen dit geheel zelfstandig en begeleiden ook beginners. De jongeren genieten zichtbaar van hun succeservaring.

Internationale Schakelklas

Op deze locatie wordt o.a. percussie, schoolkrant, basketbal, voetbal, volleybal en zelfverdediging uitgevoerd. Ook de beeldende kunst staat op het programma.

Wesselerbrink (vmbo)

Op deze locatie voert een leerkracht met hulp van de leerlingen zelf een sportoriëntatieproject uit. Tennis, fitness, spinning, streetdance en klimmen vormen de hoofdmoot.

Een belangrijk deel van de organisatie ligt in handen van de leerlingen zelf. Nieuw zijn koken voor brugklassers en vissen (!)

Algemeen

Uit danstalenten van alle locaties is in 2002 een groep van ± 25 leerlingen geformeerd, de Cool City Gang, die onder professionele leiding zo'n 20 middagen werkt aan een programma met o.a. jazz dance, street- en breakdance dat zowel in het Rabotheater te Hengelo (O) wordt uitgevoerd als in de theaterzaal van de locatie Zuid.

In 2002 is door meerdere locaties een "Kleurrijk Festival" georganiseerd i.s.m. het asielzoekerscentrum dat grenst aan de locatie Zuid. Er waren diverse optredens van leerlingen en door hen ingerichte stands, die zo'n 1000 bezoekers trokken van school, het azc en de wijk.

Kijk ook op: www.hetstedelijk.nl

Oktober 2002

6. Deventer, Etty HillesumCollege, locatie Keurkampstraat VMBO

Ontmoetingsplek, huiswerkbegeleiding en activiteiten voor risicoleerlingen
in samenwerking met het jongerenwerk
Elise Schouten

Het Schoolhuis: een unieke uitwerking van de bredeschoolgedachte

"Het Schoolhuis is geen brede school in de strikte zin des woords, maar het is een unieke uitwerking van de brede-schoolgedachte. Want een brede school staat middenin de samenleving en zet de deuren wagenwijd open. Wij halen het jongerenwerk de school in. Dat is niet alleen zinvol, maar ook efficiënt. Want de jongeren brengen het grootste deel van de dag door op school." (Henriëtte Coppes, locatiedirecteur)

Het Schoolhuisproject in het Etty HillesumCollege wordt door Kerninstelling Integraal Jongerenwerk (KIJ) uitgevoerd.

"Doordat ik afkomstig ben uit het jongerenwerk, heb ik een uitgebreid netwerk waarvan de school gebruik kan maken. Want als school alleen red je het niet. Ik onderhoud contacten met de wijkagent, buurtwerkers en jeugdzorg en werk samen met collega's van de KIJ, die in buurten en andere scholen werken. Door die samenwerking met anderen, kunnen we een integrale aanpak realiseren." (Peter Stenvers, coördinator).

Het Schoolhuis is geopend van half 2 tot 4 uur. Doel daarbij is om (risico)leerlingen na schooltijd een ontmoetingsplek te bieden, en ze bij hun cognitieve (huiswerkbegeleiding), sociale, emotionele en culturele ontwikkeling te ondersteunen. Naast huiswerkbegeleiding zijn er ook sport-, dans-, en muziekactiviteiten.

"In de grote kantine ken je haast niemand en je staat in een mierenhoop van wel tweehonderd of driehonderd kinderen. Daar voel je je heel klein. In het Schoolhuis voel je je als het ware een groter persoon dan in zo'n drukke ruimte. In het Schoolhuis straal je gewoon meer uit." (Lea, 14 jaar)

"Binnenkort komt er een hele leuke computeractiviteit waar ongeveer acht leerlingen aan mee mogen doen. Ik ben daarvoor ook geselecteerd. Dan ga je met een instructeur een programmaatje in elkaar zetten met foto's enzo en dan is het de bedoeling dat we uiteindelijk een showtje gaan geven". (Peter, 13 jaar)

De jongeren hebben het Schoolhuis zelf geschilderd en zijn zelf verantwoordelijk voor de schoonmaak. De activiteiten worden vaak door externe begeleiders uitgevoerd. De inschrijving voor deelname is niet open, er worden heel gericht leerlingen gevraagd (vanwege de expliciet omschreven doelgroep). Er zijn twee jongerenwerkers en een stagiaire van KIJ aanwezig in het Schoolhuis, ook tijdens de pauzes loopt de jongerenwerker op het schoolplein rond om contacten te leggen en problemen te signaleren. Docenten worden bewust niet ingezet bij het Schoolhuis omdat zij een andere verhouding met leerlingen hebben en men veronderstelt dat leerlingen zich bij een jongerenwerker veiliger voelen om over hun problemen te praten.

(De citaten zijn afkomstig uit de notitie *Voel je thuis op school. Het schoolhuis: een unieke uitwerking van de brede-schoolgedachte*. E. Schouten. Zie volgende pagina's)

Oktober 2002

VOEL JE THUIS OP SCHOOL

Het Schoolhuis: een unieke uitwerking van de brede-schoolgedachte

Elise Schouten

Uniek concept

De muren en deuren van de voormalige directiekamer zijn in felle kleuren geverfd: roze, rood, gifgroen, hardblauw. De ruimte bestaat uit twee aan elkaar verbonden kamers. Een gezellig zitje met luie stoelen in de ene ruimte; een tafel om aan te werken of knutselen aan de andere kant. Er is een keukenblokje met een koffiezetapparaat en een waterkoker voor de thee. In de hoek staat een tafel met een computer. Aan de muren tekeningen, kleurplaten en foto's.

Drie leerlingen stormen klokslag half 2 stoeiend naar binnen en ploffen neer op de bank. Rosina gaat thee zetten, terwijl Peter wat bladert in een tijdschrift. Lea gaat haar e-mails checken. "Mijn ouders werken van 's morgens vroeg tot 's avonds laat", vertelt zij. "Dus dan is het wel gezellig om na schooltijd hier nog een tijdje in het Schoolhuis te zijn. Hier voel ik me thuis, want hier zijn mijn vrienden ook."

Het is niet eenvoudig een eenduidige definitie te geven van het Schoolhuis, zoals dat wordt vorm gegeven op de vmbo-locatie Keurkampstraat van het Etty Hillesum Lyceum in Deventer. Want het Schoolhuis is een unieke uitwerking van de brede-schoolgedachte. We vinden in het schoolhuisconcept kenmerken terug van sociaal cultureel werk, jeugdhulpverlening en van het straathoekwerk.

Het Schoolhuis is begin 2001 gestart en wordt als pilot gefinancierd door Stichting GAO in Deventer. Het project wordt uitgevoerd door jongerenwerker/jeugdhulpverlener Peter Stenvers, die vanuit de Deventerse Kerninstelling Integraal Jongerenwerk (KIJ) voor 20 uur per week is gedetacheerd en de coördinatie van het Schoolhuis verzorgt.

"Doordat ik afkomstig ben uit het jongerenwerk, heb ik een uitgebreid netwerk waarvan de school gebruik kan maken. Want als school alleen red je het niet. Ik onderhoud contacten met de wijkagent, buurtwerkers en jeugdzorg en werk samen met collega's van de KIJ, die in buurten en andere scholen werken. Door die samenwerking met anderen, kunnen we een integrale aanpak realiseren." (Peter Stenvers, coördinator)

Het Schoolhuisconcept kent drie componenten: de inloop, de activiteiten en het 'straathoekwerk binnen de school'.

Elke schooldag kunnen leerlingen van half 2 tot 4 uur terecht in de inloop van het Schoolhuis, een gezellige ruimte helemaal achterin het schoolgebouw. Deze inloop is vormgegeven volgens het huiskamerconcept. Leerlingen kunnen er hun verhaal kwijt, ze kunnen thee drinken, lezen, knutselen, spelletjes doen of internetten. Gewone huiskameractiviteiten dus, alhoewel een groot verschil met de huiskamer thuis is, dat er geen televisie in het Schoolhuis is te vinden.

Naast de dagelijkse inloop, organiseert het Schoolhuis regelmatig activiteiten voor bepaalde groepen kinderen. Zo werden er het afgelopen jaar bijvoorbeeld sport-, muziek-, en dansactiviteiten georganiseerd, en werden er een kookcursus en een danscursus gegeven.

En tenslotte is Stenvers tijdens de pauzes steevast te vinden in de gangen, de kantine en op het schoolplein, waar hij contact legt met leerlingen, maar waar hij vooral signaleert welke leerlingen problemen hebben. Kinderen die zich onveilig voelen, eenzaam zijn of gepest worden, nodigt hij uit om eens naar het Schoolhuis te komen. Want het Schoolhuis is bij uitstek bedoeld voor risicoleerlingen.

Doel en doelgroep

In de locatie Keurkampstraat van het Etty Hillesum Lyceum huizen zo'n 750 eerste- en tweedejaars vmbo-leerlingen. De meeste leerlingen komen uit sociaal-economisch kwetsbare gezinnen en hebben in verschillende opzichten behoefte aan extra ondersteuning. Veel leerlingen voelen zich onzeker, onveilig of eenzaam, ze worden gepest of hebben geen vrienden, hebben weinig zelfvertrouwen of worden geblokkeerd door hun angst om te falen. Lang niet alle kinderen vinden thuis geborgenheid en veiligheid.

Vanzelfsprekend biedt de leerlingbegeleiding deze leerlingen steun en begeleiding. Maar daarnaast heeft de school het Schoolhuis opgezet; een laagdrempelige voorziening binnen de school, die veiligheid biedt, waar leerlingen vrijwillig hulp en ondersteuning kunnen krijgen en zich in emotioneel, sociaal en cultureel opzicht kunnen ontwikkelen.

Het Schoolhuis is een oefenplaats, gericht op sociale en culturele vaardigheden, zo lezen we in het werkplan.

Het Schoolhuis richt zich momenteel op de volgende doelgroepen:

- Faalangstige kinderen
- Onruststokers
- Turkse meisjes
- Thuisblijvers
- Leerlingen met een gestoorde motoriek
- Hangjongeren
- Stille en eenzame leerlingen
- Leerlingen die worden gepest
- Pesters
- Leerlingen die veiligheid zoeken
- Meelopers, volgers

De keuze van de doelgroepen maakt duidelijk dat leerlingenzorg een belangrijke rol speelt in het schoolhuisconcept. In feite worden twee functies gecombineerd: het Schoolhuis biedt goede buitenschoolse activiteiten aan, en besteedt daarbij tegelijkertijd aandacht aan leerlingenzorg. De activiteiten zijn dan ook nooit puur recreatief, maar worden altijd ingezet als instrument om leerlingen verder te helpen.

“In feite krijgen leerlingen in het Schoolhuis een ongedwongen training, want je bent zowel tijdens de inloop als bij de activiteiten constant bezig te werken aan de hiaten die de leerling heeft. Je zoekt samen met de leerling wat hij of zij mist, onderzoekt waarom dingen niet lukken. Dat pak je op en daar ga je aan werken.” (Peter Buitendijk, leerlingbegeleider)

Heel bewust is ervoor gekozen om een jongerenwerker de school in te halen en geen docenten in de uitvoering van het Schoolhuis te betrekken. In de relatie tussen leerlingen en docenten speelt het machtsaspect immers altijd een rol: docenten geven cijfers, kunnen straf uitdelen of ouders inlichten. Doordat Stenvers niet voor de klas staat, blijft hij voor leerlingen een relatieve buitenstaander. Hij maakt deel uit van de schoolgemeenschap, maar staat er in zekere zin ook buiten. Dat biedt leerlingen veiligheid en nodigt uit tot vertrouwen.

“Docenten staan in principe buiten het Schoolhuis, want met docenten hebben leerlingen een andere verhouding. Je loopt altijd een zeker risico als je een docent in vertrouwen neemt. Ik merk dat de leerlingen het prettig vinden dat ik geen docent ben. Het geeft het Schoolhuis ruimte.” (Peter Stenvers, coördinator Schoolhuis)

De inloop

“Soms praten we in het schoolhuis wel over dingen als vriendschap of andere onderwerpen, maar dan moet je wel zeker weten dat je die anderen kunt vertrouwen. Je moet je veilig voelen. Ik voel me in het Schoolhuis meestal wel veilig en dat komt vooral omdat er kinderen komen die je kent.” (Rosina, 14 jaar)

Elke dag is er inloop van half 2 tot 4 uur. Maar ook daarbuiten, bijvoorbeeld in tussenuren, kunnen leerlingen proberen of ze in het Schoolhuis terecht kunnen. Als Stenvers aanwezig is en het komt uit, dan zijn ze welkom.

Tijdens de inloop bepalen leerlingen zelf wat zij gaan doen en worden er geen gestructureerde activiteiten aangeboden. Wel zijn er allerlei mogelijkheden voor laagdrempelige activiteiten aanwezig, want het is nadrukkelijk wel de bedoeling dat leerlingen iets gaan *doen*.

“De inloop heeft duidelijk een huiskamerfunctie. Het belangrijkste is dat de leerlingen hier huiselijkheid, gezelligheid en vooral veiligheid vinden. Leerlingen vragen of ik wil helpen met huiswerk, ze gaan zitten lezen, tekenen of kleuren, doen een spelletje of gaan internetten. Ook ontstaan er vaak groepsgesprekken over school, docenten, thuis, ruzie, vriendschap. Er komen ontzettend veel onderwerpen aan bod. Ik stuur dat niet, maar als er een gesprek op gang komt, grijp ik dat wel aan.” (Peter Stenvers, coördinator)

Het is de bedoeling dat leerlingen het Schoolhuis ervaren als ‘hun eigen ruimte’. Daarom hebben de leerlingen zelf de muren en deuren geschilderd in eigen gekozen kleuren, bepalen ze zelf wat er aan de muren hangt, zetten ze zelf thee en koffie en zijn ze er zelf verantwoordelijk voor dat het schoolhuis wordt schoon gehouden.

"In de grote kantine ken je haast niemand en je staat in een mierenhoop van wel tweehonderd of driehonderd kinderen. Daar voel je je heel klein. In het Schoolhuis voel je je als het ware een groter persoon dan in zo'n drukke ruimte. In het Schoolhuis straalt je gewoon meer uit." (Lea, 14 jaar)

De activiteiten

"Binnenkort komt er een hele leuke computeractiviteit waar ongeveer acht leerlingen aan mee mogen doen. Ik ben daarvoor ook geselecteerd. Dan ga je met een instructeur een programmaatje in elkaar zetten met foto's enzo en dan is het de bedoeling dat we uiteindelijk een showtje gaan geven. (Peter, 13 jaar)

Regelmatig worden er voor schoolhuisleerlingen activiteiten georganiseerd, waarbij gebruik wordt gemaakt van de faciliteiten van de school. Zo vinden de sportactiviteiten plaats in de gymzaal of op het sportveld, wordt de kookcursus gegeven in het verzorgingslokaal en vindt er een dansvoorstelling plaats in de aula. Vaak wordt voor de begeleiding van de activiteiten een externe deskundige ingehuurd.

De inschrijving voor deelname aan de activiteiten is niet open. Voor elke activiteit worden heel gericht leerlingen gevraagd. Die werkwijze vloeit voort uit het feit dat de activiteiten nooit zuiver recreatief van aard zijn, maar altijd worden ingezet als middel om aan bepaalde sociale vaardigheden te werken. Het Schoolhuis organiseert dus activiteiten voor specifieke doelgroepen. Zo zijn er bijvoorbeeld thema-groepen georganiseerd voor Turkse meisjes, waarin veel aandacht is besteed aan zaken als seksualiteit, culturele verschillen en het leven in twee culturen. En in de kookcursus die het afgelopen jaar is gegeven, stond de versterking van het zelfvertrouwen centraal.

Wanneer leerlingen worden uitgenodigd om mee te doen met een activiteit, neemt Stenvers altijd contact op met de ouders. Ook spelen ouders bij de uitvoering van sommige activiteiten een actieve rol. Zo werkten er moeders mee aan de kookcursus en werden ouders uitgenodigd voor een dansvoorstelling.

"Ik mag binnenkort meedoen aan een sportactiviteit, omdat ik veel angst heb voor toestellen. Het is de bedoeling dat je daaraan gaat werken en dat je van die angst af komt. Een soort faalangstraining dus." (Lea, 14 jaar)

Straathoekwerk in de school

Het werkterrein van het Schoolhuis strekt zich ook uit buiten de muren van de inloopruimte. Stenvers is veelvuldig te vinden in de gangen, de fietsenstalling, in de kantine of op het plein. Daar legt hij contacten met leerlingen en observeert hij hoe kinderen met elkaar omgaan en hoe ze zich gedragen. Op deze wijze wordt de school optimaal gebruikt als vindplaats van risicjongeren.

Dit 'straathoekwerk binnen de school' heeft een signalerende en wervende functie. Leerlingen die veel alleen staan, gepest worden of pesten, worden uitgenodigd om eens naar het Schoolhuis te komen voor een gesprek. Vanzelfsprekend neemt Stenvers dan altijd contact op met het zorgteam van de school, want het Schoolhuis maakt nadrukkelijk onderdeel uit van de leerlingenzorg. Leerlingen kunnen ook door mentoren of het zorgteam bij het Schoolhuis worden aangemeld.

Selectie

Aanvankelijk stond het Schoolhuis open voor alle leerlingen en werd de doelgroep op een natuurlijke wijze uitgeselecteerd: alleen leerlingen die veiligheid zochten, kwamen naar het Schoolhuis toe. Wie daaraan geen behoefte had, kwam niet. Toen de toeloop echter te groot werd, schoten zowel de beschikbare ruimte als de beschikbare formatie tekort en is ervoor gekozen een selectiesysteem in te voeren.

Alle leerlingen die in aanmerking komen voor het Schoolhuis worden door het zorgteam geïndiceerd. Docenten, mentoren en de schoolhuiscoördinator kunnen leerlingen bij het zorgteam aanmelden. Het zorgteam kijkt of de aangemelde leerling behoort tot één van de doelgroepen van het Schoolhuis en stelt vast of de leerling een indicatie krijgt. Is dat het geval, dan krijgt de leerling een pasje, waarmee hij of zij gebruik kan maken van de faciliteiten van het Schoolhuis.

"We indiceren nu alleen de leerlingen met de zwaarste problematieken, omdat we gewoon niet voldoende tijd en ruimte hebben om alle zorgleerlingen in het Schoolhuis op te vangen. Dat is jammer,

want er lopen hier op school veel meer kinderen rond die baat zouden hebben bij het Schoolhuis." (Peter Buitendijk, leerlingbegeleider)

Leerlingen worden nooit verplicht om naar het Schoolhuis te gaan. Het is heel nadrukkelijk een voorziening, waar leerlingen vrijwillig gebruik van kunnen maken. Wel adviseert Stenvers leerlingen, die inmiddels weer wat sterker in hun schoenen staan, soms om hun bezoeken aan het Schoolhuis af te bouwen en plaats te maken voor anderen. Het is namelijk niet de bedoeling dat het Schoolhuis langdurig wordt bezocht door dezelfde groep leerlingen. Over het algemeen verloopt de doorstroming echter op een natuurlijke wijze. Wie de veiligheid van het Schoolhuis niet meer nodig heeft, blijft vanzelf steeds vaker weg.

Effecten

"Je ziet vaak dat de sociale omgang met andere leerlingen verbetert. Kinderen die eerst als een zoutpilaar tussen de andere leerlingen stonden, zie je nu vrij bewegen door de school. Dat soort veranderingen worden door docenten en door het zorgteam absoluut signaleerd. Er worden wat dat betreft grote winsten geboekt" (Peter Buitendijk, leerlingbegeleider)

Nadat het Schoolhuis een jaar in deze vorm heeft gedraaid, zijn de eerste effecten ervan zichtbaar. Allereerst zijn er duidelijke gedragsveranderingen bij leerlingen waarneembaar. Leerlingen voelen zich meer thuis op school, zijn zelfverzekerder, rustiger en socialer geworden en gaan makkelijker met elkaar en met docenten om. Maar ook is vastgesteld dat de leerprestaties van veel schoolhuisleerlingen vooruit gaan en dat het schoolverzuim van leerlingen afneemt.

Ook leerlingen zelf zeggen dat ze veel aan het Schoolhuis hebben. Zij benadrukken dat het Schoolhuis meer is dan een gezellige plek, waar ze leuke dingen kunnen doen.

"Ik had weinig vrienden en ik voelde me best wel onzeker. Doordat ik naar het Schoolhuis ging, kreeg ik vrienden en voel ik me zekerder. Daardoor krijg ik ook buiten het Schoolhuis makkelijker vrienden."
(Peter, 13 jaar)

"Ik werd eerst erg gepest. Door het Schoolhuis ben ik zelfverzekerder geworden en dat helpt wel. Ik word nu minder gepest en heb meer vrienden." (Lea, 14 jaar)

"Ik heb veel trauma's en ik denk niet dat die door het Schoolhuis kunnen worden opgelost. Ik voel me anders dan anderen en ik word veel gepest. Maar ik kan nu wel over mijn problemen praten met de leiding van het Schoolhuis. Sinds ik in het Schoolhuis kom, gaat het wel wat beter, al voel ik me buiten het Schoolhuis nog steeds vaak erg onzeker. In het Schoolhuis voel ik me het meest op m'n gemak."
(Rosina, 14 jaar)

De toekomst

Het succes van het schoolhuisconcept schreeuwt om uitbreiding van de formatie. Daarover zijn alle betrokkenen het eens. De uitbreiding is allereerst gewenst omdat daarmee meer leerlingen van het Schoolhuis kunnen profiteren. Maar daarnaast leven er vele ideeën om de werkwijze te intensiveren en uit te breiden. De school heeft het volgende toekomstplaatje voor ogen en werkt eraan financiering te vinden om dat te realiseren:

Aan het toekomstige Schoolhuis is een team van vijf jongerenwerkers verbonden, die het Schoolhuis verder uitbouwen volgens de huidige methodiek. Zij zijn nadrukkelijk aanwezig in de school, leggen contacten met leerlingen en met ouders, signaleren problemen, organiseren activiteiten en runnen het Schoolhuis, dat van negen tot vijf open is. Geïndiceerde leerlingen kunnen in tussenuren, pauzes en na schooltijd dus altijd in het Schoolhuis terecht.

Maar ook richt het Schoolhuis zich op de niet-geïndiceerde leerlingen. Want er zijn jongerenwerkers aanwezig in de kantine, waar leerlingen in tussenuren en pauzes verblijven. In plaats van onder toezicht van docenten te 'wachten tot de les weer begint', zijn zij daar onder begeleiding van de jongerenwerkers actief bezig met allerlei activiteiten. Er wordt een leerlingenraad opgezet, er wordt een schoolkrant gemaakt, er is een virtueel trapveldje, je kunt er schaak- of damles krijgen of meedoen aan een tafeltenniscompetitie.

Met de uitbreiding van het Schoolhuis wordt het jongerenwerk nog nadrukkelijker de school in gehaald. Op school verblijven jongeren immers een heel groot deel van de tijd. Daardoor komt men risicojongeren makkelijk op het spoor en kost de werving voor activiteiten weinig moeite. Met het Schoolhuis is de school een plek geworden, waar jongeren steun krijgen, zich thuis voelen en waar zij met plezier naartoe gaan. Dat is van wezenlijk belang, want wie lekker in z'n vel zit, levert optimale leerprestaties.

"Het Schoolhuis is geen brede school in de strikte zin des woords, maar het is een unieke uitwerking van de brede-schoolgedachte. Want een brede school staat middenin de samenleving en zet de deuren wagenwijd open. Wij halen het jongerenwerk de school in. Dat is niet alleen zinvol, maar ook efficiënt. Want de jongeren brengen het grootste deel van de dag door op school." (Henriëtte Coppes, locatiedirecteur)

Voor meer informatie :

Peter Stenvers, schoolhuiscoördinator
Etty Hillesum Lyceum
Ludgerstraat 1
7415 DV Deventer
Telefoon 0570 609196
Mobiel 06 23954732
schoolhuis@ettyhillesumlyceum.nl

7. Trajectum College afdeling VMBO en ISK en Stichting Trajekt Maastricht

Oriëntatie op buurt en stad, sport en kunst samen met het jongerenwerk

Pieter Paul Bakker

Traditie

Het TrajectumCollege te Maastricht werkt samen met welzijnsinstelling Trajekt Maastricht aan de bredeschoolontwikkeling. Al ruim 5 jaar staat de verlengde schooldag op het programma, voor de leerlingen van de afdelingen VMBO en ISK. Beide instellingen participeerden ook in het Landelijk experiment Verlengde schooldag VO (1997/2001). U vindt een uitgebreide beschrijving van het destijds ontwikkelde programma '*Oriëntatie op buurt en stad*' aan het eind van deze tekst.

In Maastricht bestaat al jarenlang samenwerking tussen welzijn en onderwijs. Het stevige partnerschap heeft een traditie en wordt bevestigd door de tandemconstructie: op elke schoolafdeling werken de VSD-schoolcoördinator en de VSD-coördinator van welzijn als een tandem samen.

Aanvankelijk voerde Welzijnsinstelling Trajekt preventieve activiteiten uit voor leerlingen van de twee eerste leerjaren van Trajectumcollege (VBO/MAVO en ISK). Het zijn de zogenoemde preventieprojecten: binnenschooltijd worden activiteiten aangeboden met thema's als agressie, pesten, vrijetijdsbesteding en het maken van keuzes. De anderhalf decennium oude intensieve samenwerking tussen het welzijnswerk en het onderwijs was vanuit het onderwijsachterstandenbeleid vooral gericht op de OVB-basisscholen. Inmiddels is het Lokaal integraal jeugdbeleid het perspectief van waaruit het experiment Verlengde schooldag-voortgezet onderwijs gezamenlijk wordt uitgevoerd. Met deze achtergrond en ervaring kon men in Maastricht dus goed voorbereid aan de slag binnen het experiment Verlengde schooldag voortgezet onderwijs.

Inbedding

Vanwege de lange samenwerkingstraditie zijn er in beleidskaders van de instellingen een aantal richtlijnen opgenomen voor planning, uitvoering en coördinatie van de verlengde schooldag. De coördinatie is goed geregeld op wijk, - school en stedelijk niveau. De taak- en verantwoordelijkheidsafbakening tussen de samenwerkende partners is helder. Verder zijn zaken als inzet van personeel en middelen geregeld. Globaal gesteld ligt verantwoordelijkheid van de school bij de verbinding van binnen- en buitenschoolse programma's, het verstrekken van informatie aan leerlingen en ouders, de vakinhoudelijke samenwerking en ondersteuning van leerkrachten en begeleiders en het aanbeiden van ruimtelijke faciliteiten. De verantwoordelijkheden van het welzijnswerk liggen bij op het algemeen organisatorisch, juridische en financiële vlak. Het welzijnswerk heeft ook een taak in de verbinding tussen de Verlengde schooldag-programma's met de overige wijkactiviteiten. Natuurlijk levert het welzijnswerk ook een bijdrage aan de inhoudelijke samenwerking en ondersteuning aan leer- en vakkrachten. In de praktijk komt dat neer op een nauwe samenwerking tussen onderwijs en welzijn.

TrajectumCollege

De verlengde schooldag heeft een stevig fundament in de school. Van elke deelnemende afdeling (VMBO en ISK) ligt de VSD-coördinatie bij de is de afdelingscoördinator (tevens MT-lid). Zij kunnen vanuit hun positie de betrokkenheid van het schoolteam bij de VSD zowel inhoudelijk als praktisch stimuleren (draagvlak, roostering en facilitering). Ook is er directe betrokkenheid van de mentoren bij de VSD. In de mentorlessen besteden zij aandacht aan de VSD en zij hebben een directe rol bij de voorlichting over en werving voor de VSD-activiteiten. Het is inmiddels gelukt om op VSD-middagen de schoolroosters voor de onderbouwgroepen zodanig aan te passen dat de leerlingen na 15.00 uur 'lesvrij' zijn en deel kunnen nemen aan activiteiten. Naast leerkrachten begeleiden ook vakkrachten van de welzijnsinstelling en freelancers de activiteiten.

Welzijn

Welijnsinstelling Trajekt coördineert stadsbreed de Verlengde schooldag, zowel in het basis- als voortgezet onderwijs. In de dagelijkse praktijk van het experiment verlengde schooldag voortgezet onderwijs organiseren en coördineren duo's op locatie de activiteiten. Op elke locatie is er een schoolcoördinator én een coördinator vanuit het welzijnswerk actief. Deze duo's staan dicht bij de praktijk en kunnen zo direct een vinger aan de pols houden en allerlei zaken met elkaar afstemmen. Binnen de welzijnsinstelling is een bredeschoolcoördinator die de overallregie in handen heeft. Het voordeel van de lokale coördinatie door de welzijnsinstelling is dat deze vanuit haar kerntaak gewend is om samenwerkingsverbanden tussen meerdere partners op te zoeken en te consolideren en niet vanuit een specifieke onderwijsgedachte naar de ontwikkeling van de Verlengde schooldagactiviteiten kijkt.

Vanwege de langdurige traditie van samenwerking tussen school en welzijnswerk is er een solide overlegstructuur ontstaan. De partners kennen elkaar, op elk niveau. Dat vereenvoudigt overleg. Het blijkt ook dat problemen in een vroeg stadium gesignaleerd worden. Ondanks een sterke organisatorische ondersteuning vanuit welzijnsstichting Trajekt kent Maastricht het probleem dat er veel tijd en energie gestoken moet worden in het betrekken van grotere buitenschoolse instellingen. Wanneer zij met de gemeenten in onderhandeling zijn over reallocatieverplichtingen en wanneer zij een omslag maken van aanbodgericht naar vraaggericht werken, levert dat extra complicaties op in de samenwerking. Men hoopt op een verbetering in het kader van de ontwikkeling richting brede scholen, waarbij zowel voor reguliere als Verlengde schooldag-activiteiten wordt samengewerkt met buitenschoolse instellingen.

Samenwerking met VSO

Trajekt is momenteel in gesprek met een VSO-school om ook daar de Verlengde schooldag uit te gaan voeren. De intenties zijn eenduidig: van start gaan. Er moeten nog wel middelen gevonden worden om het project uit te gaan voeren.

Activiteiten

Verlengdeschooldagactiviteiten (sport, kunst, ICT, omgevingsoriëntatie); huiskamer (ISK), Preventie-activiteiten; huiswerkklas/sociale vaardigheden; samenwerking met VSO voor VSDVO; Buddyproject; Wandschilderen; ISK-popband; Bandworkshops, Kunstuitleen (ISK en VMBO).

- *Huiswerkklas/sociale vaardigheden en preventie-activiteiten.* Jongerenwerkers van Trajekt begeleiden de huiswerkklas waarin ook aandacht is voor sociale en studievaardigheden. Daarnaast biedt Trajekt ook preventie-activiteiten aan op het gebied van gezondheid, middelen en gedrag. Het aanbieden van deze activiteiten ligt aan de wieg van de samenwerking tussen de welzijnsinstellingen en VO-scholen.

- *Cultuur en school.* Vanuit deze gemeentelijke impuls heeft Trajekt twee activiteiten in de planning: Wandschildering en Kunstuitleen.

- *Wandschildering* is een project dat de afdeling ISK in samenwerking met een naastgelegen PO-school uitvoert.

- *Kunstuitleen* is een samenwerkingsproject tussen de afdelingen ISK en VMBO. De ISK-leerlingen nemen het artistieke gedeelte voor hun rekening en maken allerlei kunstobjecten die uitgeleend kunnen worden. De leerlingen van de VMBO nemen het zakelijke gedeelte voor hun rekening. Het project valt binnen de beroepsoriëntatie van de leerlingen.

- *Buddyproject* Leerlingen van de ISK, veelal Ama's worden aan een buddy gekoppeld. De buddy's zijn meestal studenten van de Universiteit van Maastricht. Het project is gericht op integratie en begeleiding van de ama's in de maatschappij.

- *Popband ISK:* Leerlingen van de ISK vormen een popband. Zij verzorgen een (interactief) optreden in een cultureel centrum in Heerlen waar een structurele problematiek heerst rond allochtone jongeren. De plaatselijke jongeren kunnen het optreden bijwonen tegen inlevering van hun CKV-bonnen en na het optreden genieten van een maaltijd die door de kookclub van de ISK uit Maastricht is verzorgd. Doel van het project is om de ISK-leerlingen als ambassadeurs te laten fungeren van positieve activiteiten door allochtone jongeren en de plaatselijke jongeren te stimuleren tot dergelijke activiteiten.

- *Bandworkshops:* In samenwerking met een (commercieel) jongerencentrum in Maastricht begeleiden jongeren van de ISK Nederlandse jongeren in muziekworkshops. De organisatorische begeleiding ligt in handen van Trajekt.

Kijk op volgende pagina's voor een beschrijving van het VSD-programma *Oriëntatie op buurt/stad en vrije tijd in Maastricht*

Oktober 2002

VSD-programma Oriëntatie op buurt/stad en vrije tijd in Maastricht

Buurtjournaal en Oriëntatie op Maastricht

Het Trajectum College in Maastricht organiseert (samen met welzijnsstichting Trajekt en de Hogeschool van Utrecht) VSD-programma's die gericht zijn op oriëntatie van de omgeving: Buurtjournaal en Oriëntatie op Maastricht.

In het programma Buurtjournaal verzamelen vmbo-leerlingen gegevens over de buurt- en vrijetijdsvoorzieningen in hun omgeving. De resultaten worden gepresenteerd in een buurtkrant. Oriëntatie op Maastricht is een programma voor jongeren uit de Internationale Schakel Klas (ISK). Zij verkennen hun nieuwe omgeving (Maastricht) en doen verslag via een muurkrant.

ICT als wezenlijk onderdeel

In beide programma's wordt waar mogelijk ICT ingezet bij informatieverwerking en -verwerking. In het reguliere schoolcurriculum worden de VSD-programma's voorbereid. Er wordt daarbij aandacht besteed aan onderzoeksvaardigheden en aan het werken met de computer.

In een team

Voor het Buurtjournaal werken de jongeren in teams die in de eigen wijk opereren. In het programma Oriëntatie op Maastricht werken de jongeren in teams op basis van functierollen (journalistenteam, cameraploeg enzovoort). De leden van een team hebben een gezamenlijk doel en een gezamenlijke verantwoordelijkheid, hetgeen uitnodigt tot samenwerken. De teams hebben veel intern overleg, onder andere om taken te verdelen. Met andere teams wordt overlegd hoe uit het verzamelde materiaal een geheel gemaakt kan worden. Jongeren moeten naar elkaar luisteren, zich een mening vormen en besluiten nemen.

Bij vragen of problemen spreken ze in de eerste plaats elkaar aan, of een van de begeleidende oudere leerlingen.

Op pad

De buurtkrant heeft twee verplichte onderwerpen: buurthuis en bibliotheek. Daarnaast kan de groep zelf onderwerpen kiezen. De jongeren stellen vast welke vragen ze over de onderwerpen hebben, en wie ze willen interviewen om die te beantwoorden. Ze moeten een realistisch plan maken en echte informatie uit de buitenwereld halen. De buurtkrant wordt in de buurt verspreid.

De jongeren uit de ISK bepalen zelf wat ze van Maastricht willen weten. Informatie halen ze bij externe functionarissen: een VVV-medewerker bijvoorbeeld, of de koster van de kerk. Hun muurkrant wordt gepresenteerd in de school (en eventueel bij de VVV of in de kerk).

Buurt- of muurkrant

Met de buurtkrant maken de jongeren iets voor de buurtbewoners. De krant wordt verspreid (huis aan huis, via distributiepunten of als bijlage bij de reguliere buurtkrant) en eventueel geplaatst op de website van school of buurthuis. De muurkrant van de ISK-jongeren wordt gepresenteerd op een centrale plek in school en/of bij de instellingen die een rol hebben gespeeld in het programma. Er wordt een toelichtende tekst bij gemaakt voor externe lezers die de achtergrond van het project niet kennen.

Eigen inzicht en initiatief

De leerlingen krijgen binnen beide programma's eigen verantwoordelijkheid voor invulling, organisatie en uitvoering van de activiteiten en om met de beschikbare tijd om te gaan. Groepen kunnen naar eigen inzicht en initiatief werken. Dit gebeurt wel op basis van planning vooraf en verantwoording achteraf.

Er zijn verschillende rollen en taken die kunnen (maar niet hoeven te) rouleren. Voor de leerlingen moet duidelijk zijn wat een rol of taak inhoudt en welke verantwoordelijkheid die met zich meebrengt. Oudere leerlingen (ex-deelnemers) kunnen nieuwe leerlingen begeleiden.

Reflectie

In beide programma's zijn duidelijk momenten voor reflectie en feedback ingebouwd. De conceptplannen van de buurtkrantteams worden voorgelegd aan de andere groepen en de begeleider. Via reflectie en feedback komen de teams tot hun definitieve plan.

Ook vindt er reflectie plaats op de benodigde onderzoeksvaardigheden (telefoneren, afspraken maken, interviewen) die in rollenspel geïmproviseerd kunnen worden. Als de leerlingen bezig zijn met het verzamelen van de gegevens is er een vaste tijd waarop de begeleider beschikbaar is om feedback te geven.

Na afloop vindt er een projectevaluatie plaats. De teams stellen een lijst op met positieve en negatieve ervaringen en formuleren voorstellen voor verbetering. De begeleider geeft zijn eigen indrukken van het resultaat en het proces.

Met de ISK-jongeren wordt steeds stilgestaan bij hun buitenschoolse ervaringen, bij de wijze van samenwerken, de taakverdeling, het oplossen van problemen en bij eventuele conflicten. De leerlinggroepen geven in eerste instantie elkaar feedback, de begeleider vult aan.

Op de cdrom bij de publicatie *Talent in Actie* (zie literatuurlijst p. XXX) vindt u meer informatie over dit programma

8. Junior College West, onderbouw VMBO. Amsterdam

Activiteitencentrum, kunstroute, clubs, workshops samen met
onder andere Kunstweb en Topscore
Pieter Paul Bakker

Sinds 1999 is het Junior College West (JCW) actief met de ontwikkeling van de Verlengde schooldag. Het Junior College West College (JCW) herbergt de eerste twee leerjaren van het VMBO als een onderdeel van de Amsterdamse Scholengemeenschap Nieuw West (SGNW). Deze scholengemeenschap maakt onderdeel uit van de ISA-groep, de Interconfessionele Scholengemeenschappen Amsterdam.

Voor de opzet en organisatie van de VSD is een projectleider van buiten de school aangetrokken. De projectleider heeft van het schoolbestuur de taak gekregen om de verlengde schooldag op het Junior West College op te zetten, als onderdeel van de bredeschoolontwikkeling. Het JCW fungeert als VSD-kweekvijver; het is de bedoeling de VSD-activiteiten, en daarmee de bredeschoolontwikkeling, vervolgens over te dragen naar de andere vestigingen van de SGNW. Inmiddels doen de andere VMBO-afdelingen in West, Calvijn en Meridiaan ook mee en is men bezig met voorbereidingen voor deelname van de HAVO/WVO-afdeling, het Comenius Lyceum.

Uitgangspunten en doelen bij de start

- Het ondersteunen van een veilige, schone, lerende en mensvriendelijke school;
- Het vergroten van de sociale competentie en van de sociale binding van leerlingen met school;
- Inbreng van leerlingen zelf is van essentieel belang;
- Het moet weer leuk zijn om les te geven en les te krijgen;
- Ombuiging van een 'gesloten' school naar een 'open' school;
- Een steeds meer uitbreidend aanbod van activiteiten op sport, kunst en cultuurgebied, die aansluiten bij de jongeren van school en die de betrokkenheid tussen school en wijk vergroten;
- Er wordt gestart met zes cursussen die uit 6 dagdelen bestaan van ongeveer 2 uur, aansluitend op het lesrooster. Deze cursussen worden in een schooljaar twee keer herhaald. Elke cursus kent een eindpresentatie en is toegankelijk voor mensen van binnen en buiten school.

VSD en het schoolcurriculum

De verlengde schooldag is in de eerste periode ontwikkeld met een eigen organisatie. Er is voor deze opzet gekozen om geen taakverzwaring voor leerkrachten in te brengen en om aan te tonen wat er allemaal mogelijk is. De volgende stap in het derde jaar 2002/2003 is het zoeken naar mogelijkheden om de verlengde schooldag te integreren in het reguliere onderwijs. De eerste stap is gezet door binnen de reguliere lessen een speciaal aanbod te geven bijvoorbeeld portretfotograferen en dat degenen die naar aanleiding van deze lessen meer willen doen zich kunnen inschrijven voor een workshop.

Daarnaast onderzoekt de school of en hoe sommige VSDactiviteiten als vervangende opdracht voor opdrachten binnen de reguliere lessen kunnen gelden.

Een andere mogelijkheid ziet het JWC in de organisatie van het vakoverstijgende projectonderwijs waarbinnen de VSD en het regulier onderwijs samenvallen gedurende een aantal perioden per jaar. In zo'n periode van projectonderwijs staat een vakoverstijgend thema centraal. Leerlingen kunnen op verschillende manieren en verschillende momenten, binnen en buiten school, aan het thema werken. Het reguliere docententeam werkt hierin samen met het vsd-team... Het projectonderwijs zoals hierboven beschreven heeft tot nu toe eenmaal plaatsgevonden met veel succes. De thema's die de week centraal stonden waren 'de stad waarin je woont' en 'veiligheid', waaraan alle deelnemers met veel enthousiasme aan hebben deelgenomen.

Activiteiten, voor leerlingen én leerkrachten

Inmiddels is er op alle dagen iets te doen en kent de VSD de volgende onderdelen:

- Workshops: 6 tot 8 weekse cursussen van gemiddeld 2 uur per week zoals voetbal, streetdance, basketball, American Football internet en webdesign Journalistiek
- Clubs: schaak-en damclub, fotoclub, filmclub, computerclub, Organisatie Activiteitencentrum, Popmuziek, spelletjes.
- Projecten in samenwerking met Kunstweb zoals fotografie en wandschilderen. Beide activiteiten leiden tot producten in de school in de vorm van een expositie een wisselende wandschildering.
- Activiteitendagen in samenwerking met de docenten speciale activiteiten op speciale dagen bv een doemarkt in het gebouw, maar ook zwemmen, museumbezoek, stadswandeling beeldenroute et cetera.
- Een Kunstroute in het gebouw waarvoor kunstenaars samen met leerlingen een expositie inrichten van het werk dat zij in de vsd gemaakt hebben gecombineerd met werk van professionele uitvoerders

- Presentatie-mogelijkheden invoeren voor een theater-en presentatiepodium, expositieruimtes, video- en filmpresentaties, publiciteitsborden et cetera.
- Opmerkelijk is dat er ook een VSD-aanbod voor leraren is, zij kunnen een toneelcursus volgen.

De activiteiten vinden in en rond de school plaats en worden uitgevoerd onder begeleiding van professionals en soms door docenten van school. Het JCW werkt in het kader van de VSD samen met de volgende instellingen/organisaties: voor sport met *TopScore*, voor kunst en cultuur met *Kunstweb* en *Theater op bestelling*. Ook is er een samenwerkingsverband met de Educatieve Faculteit Amsterdam / Efa. Studenten van de Efa begeleiden en ondersteunen activiteiten tijdens hun stage op het JCW. De studenten krijgen zo een unieke onderwijservaring geboden en het opleidingsinstituut houdt voeling met toekomstige werkomgeving van studenten.

ActiviteitenCentrum

In het souterrain van de school is sinds september 2001 een ActiviteitenCentrum (AC) ingericht, met diverse cursusruimtes en een bar/ontmoetingsruimte. Het AC staat niet alleen ter beschikking van de VSD-activiteiten, maar ook voor andere activiteiten en festiviteiten van, voor en door leerlingen én docenten, zoals de lerarensoos op vrijdagmiddag. Men wil het AC ook open gaan stellen voor het Mobiele team van welzijnsorganisatie Impuls, voor het Jongereninformatiepunt / JIP, meldpunt van de politie SMW en andere organisaties uit de wijk.

Het AC wordt beheerd door een beheerder, die niet alleen facilitair ondersteunt maar ook de PR voert voor VSD-activiteiten en voor het AC op zich. Hij doet dat schoolintern, bij de leerlingen en het docentencorps, maar ook extern: in de buurt en bij bedrijven en andere instellingen.

Van vsd naar brede school

In de toekomst wil het JCW naar een (brede) school die van 8 –8 uur open is en waar leerlingen in een veilige omgeving naast het reguliere onderwijsaanbod deel kunnen nemen aan diverse activiteiten die zelfontplooiing, sociale vaardigheden en ‘leren in je eigen omgeving’ bevorderen. Jongeren gaan bijvoorbeeld om elf uur buiten het schoolgebouw wandklimmen en krijgen om vijf uur een les Frans in school; waar het Mobiel team van het jongerenwerk de naschoolse opvangverzorgt, waar ouders aan het eind van de dag of begin van de avond cursussen kunnen volgen, waar een Kunstroute te zien is die door jongeren in samenwerking met kunstenaars gemaakt is en die later in de bieb te zien is, waar een uitgebreide samenwerking plaatsvindt tussen scholen, buurt-en jongerenwerk, maatschappelijk werk, sport, kunst- en cultuureducatie, deelraden, alloctonenorganisaties, politie en vooral de jongeren zelf. Het gebouw moet uiteindelijk een multifunctionele functie voor de wijk hebben, met activiteiten voor ouders en buurtbewoners en zelforganisaties. Ook is het de bedoeling contacten aan te halen met buurtbedrijven.

Organisatie

Er is een apart bureau opgezet dat de activiteiten organiseert en coördineert. Elke locatie moet beschikken over een locatiemanager, die voor 5 klokuren per week beschikbaar is. Dit wordt vanuit het VSDbudget gefaciliteerd. De eindverantwoordelijkheid voor de VSD ligt bij de locatiedirecteur. Er wordt nauwgezet gelet op afstemming van de roosters (jaar-, maand en algemene roosterwijzigingen). Lesuitval moet minimaal zijn op dagen dat er een VSD-aanbod is. Voor begeleiders van activiteiten die niet van de school zijn is de functie van beschermheer/vrouw ingevoerd. Indien de externe docent ziek is valt de beschermheer/vrouw in om de activiteit te begeleiden of een vervangende activiteit te ondernemen. Er is een 2 tot 4 wekelijks overleg tussen VSDlocatiemanagers met het team en de andere locatiemanagers.

Leerlingen kunnen op elke door hen gewenste locatie activiteiten volgen. Alle leerlingen die zich in hebben geschreven voor een activiteit krijgen een pasje van de VSD. De financiële onderbouwing van de VSD is (nog) een probleem. Naast gelden van het schoolbestuur voor coördinatie en activiteiten en van de gemeente via TopScore is er meer geld nodig om de activiteiten en te financieren.

De financiën van de VSD wordt nu geregeld door ons het Directorium van de school. De gelden worden door hen gezocht binnen diverse geldstromen zoals de OK-school, NBR, Veiligheid, Twaalf Plus en verdere initiatieven binnen rijk, gemeente en deelraad. Er is dus (nog) geen structurele directe subsidie van deelraad en/of gemeente, maar wel in opmaak en aanvraag.

Oktober 2002

9. De Schoolrand in Meppel.

Een tienercentrum op VMBO-locatie van een school voor voortgezet onderwijs samen met Stichting welzijn Meppel
Nan ten Thije

Elke middag om twee uur opent de Schoolrand: tot vijf uur kunnen VMBO-leerlingen van 12 tot en met 16 jaar terecht in dit tienercentrum van de Regionale Scholengemeenschap Stad en Esch, locatie Randweg. Voorwaarde is dat ze in Meppel op één van de middelbare scholen zitten. Langzaam druppelen ze binnen na hun laatste lesuur, ze pakken thee of limonade en ploffen neer op de banken in de zithoek. Of ze leven zich even fel uit aan de tafeltennistafel, kijken naar MTV of zetten een laatste hit-cd op. Nan ten Thije ging kijken bij dit project, een van de 67 initiatieven die in het kader van de Tijdelijke regeling innovatieve tieneropvangprojecten zijn gestart.

Gemiddeld zijn er per middag zo'n tien tot twaalf leerlingen in de Schoolrand te vinden. Na een half uur te hebben ontspannen, verdwijnen de meisjes en jongens naar boven: naar een klaslokaal waar minstens een uur collectief huiswerk gemaakt wordt. Altijd is daar een docent van Stad en Esch aanwezig om te helpen met plannen, om leerlingen inhoudelijk te ondersteunen bij het vinden van de juiste oplossingen. Daarnaast houdt hij een oogje in het zeil, zodat er rust heerst in het lokaal en hij observeert of leerlingen in staat zijn zich te concentreren en of ze de sfeer niet verpesten voor anderen. Na een à anderhalf uur is het meeste huiswerk gemaakt.

De leerlingen halen opgelucht adem: dat zit er weer op. Nu is de tijd aan hun, vrij om te doen waar ze zin in hebben: lekker hangen, eindeloos kleppen met elkaar, dollen, zo nu en dan eens een goed gesprek met Etiënne van Dijk, de begeleider die elke middag aanwezig is op het tienercentrum. Ook vijf docenten draaien mee in de Schoolrand. Dat was even wennen voor alle partijen, de manier van omgaan in de klas en het tienercentrum verschilde zo. Nu zijn de docenten gewend en ervaren ze het werk als heel waardevol; je maakt elkaar op een andere manier mee. Van tijd tot tijd worden er, vaak in overleg met de tieners, activiteiten georganiseerd, zoals een keer gaan poolen, koken-en-eten-met-elkaar, zwemmen, en in vakanties ook wel grotere dingen als een dagje naar Amsterdam. De 26 leerlingen die nu ingeschreven staan bij de Schoolrand zijn zich er thuis gaan voelen in de anderhalf jaar dat het tienercentrum bestaat.

Sluitende aanpak

Het projectplan voor de Schoolrand werd gemaakt in samenwerking met de gemeente Meppel, die in 1998 gebruik maakte van de Tijdelijke regeling innovatieve tieneropvangprojecten. Dit tijdelijke beleidskader was door het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport ontwikkeld om uit te zoeken of ouders met tieners behoefte hebben aan opvangmogelijkheden na schooltijd, wat zij van die opvang verwachten en of zij bereid zijn daarvoor te betalen. Tevens moest uitgezocht worden of tieners zelf behoefte hebben aan een plek buitenshuis, en wat zij daarvan verwachten: aandacht, activiteiten, sturing?

Meppel kreeg voor het plan tot de zomer van 2003 vier jaar de tijd, en daarmee is de Schoolrand één van de 67 tienerprojecten die door het ministerie zijn geselecteerd. De Schoolrand is bedoeld voor jongeren in het VMBO die behoefte hebben aan meer invulling en structuur na schooltijd. De belangrijkste doelstelling is de binding met de school te vergroten en zo de risico's op motivatieproblemen en voortijdig schoolverlaten te verkleinen. Etiënne van Dijk vertelt hoe hij het eerste jaar veel aandacht heeft besteed aan het bekend maken van de voorziening. Nu zit hij als één van de spinnen in het web van de 'sluitende aanpak voor de jeugd'.

Van Dijk heeft goede contacten met 'de zorgteams' op de verschillende locaties van de scholengemeenschap. Uiteraard vindt de 'zorg van alle dag' voor de leerlingen primair plaats in de leerlingbespreking, de eerste begeleidingslijn van klassenmentor en vakdocenten. Indien een leerling echter meer aandacht nodig heeft, komt bespreking in het zorgteam in zicht. De kern van de tweede begeleidingslijn wordt gevormd door de afdelingscoördinator, decaan, counselor en remedial teacher. Zij adviseren mentoren over mogelijkheden voor intensievere aandacht. Dan kan ook de Schoolrand in beeld komen.

Als besloten wordt dat een leerling in aanmerking komt voor deze opvang, maakt Etiënne met de leerling en de betreffende ouder(s) een contract op. Daarmee worden afspraken gemaakt over wederzijdse verwachtingen: hoe vaak komt de leerling, hoe vrij mag hij zijn gang gaan, wat willen de ouders dat er bij de Schoolrand gebeurt en wat wil hun kind. Etiënne rapporteert over de betreffende leerling aan ouders, mentor of zorgteam, maar altijd in overleg met de leerling. Dat zorgt bij leerling, ouder, mentor en anderen voor vertrouwen. Op dit moment wordt de Schoolrand bevolkt door enkele Nederlandse meisjes en jongens, een aantal Surinaamse, Marokkaanse, Irakese jongeren en een paar alleenstaande minderjarige asielzoekers.

Samen sterk

Het plan voor de Schoolrand is ontwikkeld door de Regionale Scholen Gemeenschap Stad en Esch en de Stichting Welzijn Meppel. Op vier locaties biedt Stad en Esch onderwijs, van vmbo tot en met havo/vwo, en de gemeenschap wordt bezocht door in totaal 2450 leerlingen van zeventien nationaliteiten. Het belang van Stad en Esch was om de Schoolrand in te bedden in het leerlingbegeleidingsbeleid. Dit beleid is een integraal onderdeel van het onderwijs op deze school en heeft tot doel condities te scheppen en activiteiten te ondernemen, die erop gericht zijn de leerlingen zowel individueel als in groepsverband optimaal te laten profiteren van het aanbod van de school. Daartoe worden leerlingen geholpen om zelfstandig te worden en om verantwoordelijkheidsgevoel en inlevingsvermogen naar anderen te ontwikkelen. Tevens wordt leerlingen houvast en perspectief geboden, en wordt hen geleerd te functioneren in een relationeel klimaat opdat het primaire proces in de school zo optimaal mogelijk kan verlopen.

Daar waar de leerling uit de boot dreigt te vallen, wordt de juiste begeleiding geboden, zodat de leerling van het onderwijs gebruik kan (blijven) maken en hij uiteindelijk goed toegerust een plaats in de samenleving kan innemen. In Meppel is, aansluitend op de algemene leerlingbegeleiding, voor deze risicoleerlingen een zorgplan opgesteld. Had het project aanvankelijk een sterk preventief karakter om risicoleerlingen vroegtijdig extra aandacht te geven, inmiddels is de Schoolrand opgeschoven in de richting van reguliere leerlingbegeleiding. Ook is er een duidelijke relatie te zien met de jongeren die in de zorgteams worden besproken, met eventuele plaatsingen in de Time-Out-klas en met de brede zorgstructuur in Meppel in het algemeen, die blijkt uit het bestaan van bijvoorbeeld een preventie-team.

'Het belang van welzijn om de professionaliteit van het jongerenwerk in te zetten binnen de Schoolrand bestond eruit,' zo vertelt Arie de Jong (coördinator van het Jongerenwerk bij de Stichting Welzijn Meppel), 'dat de werkwijze van het jongerenwerk, namelijk het vindplaatsgericht werken, zeer goed toepasbaar zou zijn binnen het onderwijs'. Stichting Welzijn Meppel werkt normaliter niet met vaste jongerenaccommodaties, maar welzijn en Stad en Esch hadden al een goede relatie met elkaar opgebouwd bij een eerder project voor Marokkaanse jongeren op straat en in de buurt. Er is in die periode een heel open communicatie ontstaan, die veel vertrouwen opleverde. Het 'klikte' tussen de verschillende mensen en organisaties en dat is ook weer een voorwaarde bij het project Schoolrand. Het tienercentrum voor deze vmbo-leerlingen is weliswaar gevestigd in hun dagelijkse omgeving - de school -, maar welzijn verbond zich graag met de doelstelling de binding van de leerlingen met de school te versterken, in de verwachting dat de uitvalrisico's dan zouden afnemen.

Win-win

Als ik Ineke Stolmeijer, afdelingsleider van Stad en Esch, locatie Randweg, vraag wat de meerwaarde is om samen met welzijn aan de Schoolrand te werken, vertelt ze dat juist de jongerenwerker een andere gezagsrelatie met de leerlingen heeft dan de docent. De jongerenwerker heeft daarom een andere ingang om leerlingen de naschoolse tijd, de vrije tijd, te helpen structureren. Daarbij hoort dat binnen die vrije tijd het huiswerk wordt gedaan. Huiswerk maken is dus een vast onderdeel van het tienercentrum. Daarna ben je als leerling echt vrij en voelt die vrije tijd veel plezieriger.

Dat er vijf docenten van Stad en Esch beurtelings meewerken in het tienercentrum, heeft volgens Stolmeijer een aantal voordelen. Enerzijds dragen zij bij aan de vermindering van de weerstand, die aanvankelijk bij het merendeel van de docenten bestond. Anderzijds helpt het werk in het tienercentrum docenten om vertrouwd te maken met de nieuw taakopvatting binnen het onderwijs; er horen immers meer taken bij de functie van docent dan alleen de onderwijstaak. Bovendien blijkt nu al dat de sluitende aanpak resultaten oplevert en in de dagelijkse onderwijssituatie vruchten afwerpt. Er zijn minder drop-outs en bij een groot aantal deelnemers ontstaat een verbeterde werk- en studiehouding. En met name dat laatste is zowel voor de leerling als voor de docent echte winst.

Arie de Jong ziet de school als een prima en geaccepteerde ontmoetingsplaats voor tieners, ook na schooltijd. Het jongerenwerk kan daar in de naschoolse tijd leuke activiteiten verzorgen, en tegelijkertijd laten zien hoe je op een andere manier met tieners kan omgaan. In die zin vervult het welzijnswerk een voorbeeldfunctie binnen de school. Wat De Jong nog een paar keer onderstreept, is dat je deze leerlingen niet aan school bindt door hun situatie te problematiseren, maar juist door hen leuke activiteiten te bieden. Arie vertelt dat een docent van een christelijke school uit de buurt onlangs verzuchtte zo blij te zijn met de Schoolrand, omdat hem een hoop extra werk bleef bespaard.

JEUGD AAN-ZET

Is de Schoolrand ontstaan omdat de gemeente gebruik maakte van de tijdelijke regeling innovatieve tieneropvangprojecten, inmiddels kijkt men in Meppel vooruit. De samenwerkingspartners buigen zich binnen een vruchtbaar functionerend netwerk onder andere over de vraag waar de Schoolrand in de

toekomst een plek kan krijgen, en hoe de financiering geregeld kan worden. De Schoolrand is daarom opgenomen in het kersverse en heldere actieprogramma *Jeugd Aan-Zet*. Dit programma is in februari door de brede stuurgroep Lokaal Jeugdbeleid aan het College van B&W aangeboden. De wethouder van Onderwijs en Welzijn, de heer Zwaan, voert een stevige regie over het lokale jeugdbeleid en heeft *Jeugd Aan-Zet* met een positief advies naar de raad en zijn commissie gestuurd, waar het nu in behandeling is. Alle uitvoerend instanties moeten nu even geduld hebben. Stad en Esch en Stichting Welzijn Meppel zien de toekomst echter hoopvol tegemoet. De Schoolrand zal volgens dit actieprogramma een plek krijgen binnen de school, maar graag met de inzet van welzijn, 'omdat,' zoals Ineke Stolmeijer voorzichtig zegt, 'het nu al is bewezen dat de binding van de leerlingen met de school is vergroot en er onder andere door deze voorziening minder leerlingen hebben moeten afhaken dan in de periode daarvoor.'

Juni 2001

Nan ten Thije was werkzaam bij het NIZW als projectleider van het vier jaar durend experiment Ontwikkeling tienercentra (1999-2003). Meer informatie: www.nizw.nl/tieneropvang

Literatuur

Tienercentra in beweging! Werkmateriaal voor een vrijetijdsaanbod aan tieners

M. Hensen, J. Hoex en N. ten Thije. ISBN 90-5050-970-3, E 22682, prijs: € 19,50

NIZW Uitgeverij, Postbus 19152, 3501 DD Utrecht.

Fax 030: 2306 491, e-mail: bestel@nizw.nl

Actieprogramma Jeugd Aan-Zet (Meppel, 2001) [te verkrijgen via www.meppel.nl]

10. Gedeelde ruimten, gedeelde functies: Lieven de Keylaanproject Hilversum

VMBO-school Beatrix-Hilfertsheem als huisgenoot van basisschool, kinderopvang, woon- en zorgcomplex
Pieter Paul Bakker

Renovatie van twee scholen aan de Lieven de Keylaan is in Hilversum de aanleiding om na te denken over de bouw van een multifunctioneel gebouw. Eén van de scholen is de VMBO-school Beatrix-Hilfertsheem. Het geven dat er in de wijk veel ouderen wonen, leidde tot een verkenning van een multifunctioneel gebouw waarin generaties elkaar kunnen treffen tot wederzijds profijt. Volgens de planning start de bouw in 2004 en zal het gebouw begin 2006 operationeel zijn. Voor de leerlingen van het VMBO betekent dat een betekenisvolle omgeving binnen handbereik, en ook nog eens met verschillende generaties: stagelopen in het kinderdagverblijf of klusjes doen voor ouderen.

Een veelheid aan partners scharen zich in het nieuwe gebouw aan de Lieven de Keylaan in Hilversum dat over zo'n drie jaar opengesteld wordt. Hieronder een verkorte weergave van het NIZW-rapport *Gedeelde ruimten, gedeelde functies. Het kloppend hart van de Lieven de Keylaan.*

Gedeelde ruimten, gedeelde functies

In dit NIZW-rapport beschrijven Sandra Ball en Piet Driest de verkenning van diverse Hilversumse organisaties in hun streven naar een bredere samenwerking op wijkniveau. Zij doen dit vanuit het project 'Lieven de Keylaan' waarbij het doel is om tot integratie van wonen, zorg, welzijn en educatie te komen. Gezamenlijke huisvesting in een multifunctioneel gebouw als middel wordt daarbij verkend. De partijen die om tafel zitten en elkaar al in de praktijk ontmoeten bestaan uit: een school voor primair en een school voor voortgezet onderwijs (vmbo), een woningcorporatie (levensloopbestendige woningen), psychogeriatrische units, een dienstencentrum, kinderopvang, huisartsen onder één dak (HOED).

Naast de gezamenlijke huisvesting streven de gebruikers ook naar het realiseren van dwarsverbanden door bijvoorbeeld scholieren, vrijwilligers, en verstandelijk gehandicapten te leren het geplande restaurant te beheren. Een zo groot mogelijke samenwerking, op verschillende manieren, moet van de grond komen door de gezamenlijke huisvesting. Voor de vmbo-leerlingen betekent dat de mogelijkheid tot stageplaatsen in het verzorgingshuis, de kinderopvang of de woningcorporatie. Hun praktijklessen koken kunnen ze volgen in het restaurant. Oudere buurtbewoners kunnen helpen bij de kinderopvang et cetera.

Niet alleen de gebruikers van het nieuwe gebouw behoren tot de doelgroepen. De integratie van de functies is ook bestemd voor de (andere) bewoners van de omliggende wijk. In het programma van eisen is dan ook aandacht besteed aan de manier waarop de gebruikers van voorzieningen, de bewoners, de leerlingen en de overige buurtbewoners elkaar kunnen en zullen ontmoeten én welke activiteiten er voor de gezamenlijke (intergenerationele) doelgroepen georganiseerd kunnen worden.

Het uitgangspunt van de Lieven de Key is om te komen een integraal aanbod van onderwijs, zorg welzijnswerk op één terrein.

Service learning: Onderwijsverrijkende activiteiten

Wat kan dit gezamenlijk gebruik nu precies betekenen voor leerlingen van de VMBO-school? In het rapport worden daartoe een aantal suggesties benoemd: speciale activiteiten die maatschappelijke participatie bevorderen (inzamelen van kleding voor rampgebieden), leren van en in de wijk (de buurt in om kennis te vergaren), stages in ruil voor studiepunten. Als twee belangrijke voorwaarden worden daarbij genoemd: een duidelijke relatie met de leerstof en de gelegenheid om in de klas te reflecteren op wat er geleerd is. Het gaat om het aanbieden (en toepassen) van de leerstof binnen een betekenisvolle omgeving.

In het rapport worden deze activiteiten geschaard onder de noemer Service learning.

Servicelearning in de praktijk

Als concrete voorbeelden van service learning worden de volgende suggesties genoemd:

- *Karweiteam*: Jongeren doen klusjes voor ouderen en ontvangen daarvoor punten waarmee ze activiteiten in het buurthuis kunnen doen. Het is op zich niet de bedoeling dat er een vriendschappelijke band ontstaat tussen de ouderen en jongeren. Hoewel dat natuurlijk wel kan gebeuren, staat de dienstverlening op de eerste plaats.

- *Computerproject*: Jongeren verzorgen computerlessen voor ouderen uit de buurt. De wederzijdse beeldvorming van beide generaties wordt op deze manier positief beïnvloed. De 'rolomkering' - oudere als leerling, jongere als leerkracht - heeft ook een verfrissende werking op de generaties.

- *Stages*: Doordat de verschillende voorzieningen dicht bij elkaar gehuisvest zijn, is het voor de leerlingen van de VMBO-school een overzichtelijke stap om een -eerste- stage buiten school uit te voeren. Bovendien levert het een keur aan mogelijkheden op: verschillende soorten stages (koken, verzorgen, kinderopvang) met verschillende generaties.

Onderwijsondersteunende activiteiten

Intergenerationele interactie komt natuurlijk van twee kanten. De bijdrage van de ouderen op de school kan bestaan uit inhoudelijke inbreng: mentorschap, huiswerkbegeleiding, kennisoverdragen als gepensioneerde beroepskracht (vakspecifieke en historische kennis). Daarnaast zijn natuurlijk ook praktische activiteiten mogelijk: begeleiding bij activiteiten (schoolreis, technische activiteiten), dienstverlening (boekenuitleen).

Bedrijven en buurtbewoners

Naast activiteiten met de genoemde instellingen en personen staat ook de mogelijkheid nog open van sociale en educatieve contacten met bedrijven die zich wellicht op termijn vestigen in het complex. Ook activiteiten met buurtbewoners behoren tot de perspectieven.

Downloaden

Gedeelde ruimten, gedeelde functies. Het kloppend hart van de Lieven de Keylaan.

Sandra Ball en Piet Driest, NIZW, Maart 2003.

U kunt het volledige rapport als PDF-bestand openen en downloaden vanaf: www.bredeschoolnizw.nl, bij de rubriek '12-18 jaar', Praktijkvoorbeelden

11 Praktijkschool Eindhoven PSE

Alle leerlingen uit onderbouw doen activiteiten onder schooltijd

Pieter Paul Bakker

1. Een avond vol verrassingen: Succesvolle eindpresentatie

Ruim zestig leerlingen van de onderbouw hebben in tien weken tijd een verrassende en boeiende avond vol entertainment aangeboden aan een volle zaal belangstellenden van binnen en buiten de school.

Naast het entertainment was ook de garderobe en kaartverkoop in handen van de leerlingen zelf.

Alle onderbouwleerlingen deden mee, want de activiteiten waren verplicht.

De eindpresentatie was het resultaat van het eerste jaar met kunst- en sportactiviteiten. Een succes, niet alleen vanwege de kwaliteit van de activiteiten, maar ook door de inzet en het enthousiasme van de leerlingen.

2. Het scala aan activiteiten en partners

'We hebben er voor gekozen om alle leerlingen verplicht mee te laten doen aan de activiteiten, die onder schooltijd plaatsvinden. De leerlingen werden ingedeeld bij een van de volgende activiteiten: Klimmen, Op weg naar een vereniging, Circus, Zelfverdediging voor jongens of meisjes of Dans en drama,' aldus René van de Meerendonk, onderbouwcoördinator en werkgroepvoorzitter van de zogenoemde GOA-activiteiten (Gemeentelijk Onderwijs Achterstandsbeleid).

'Samen met welzijnsinstelling Loket W, Sportraad, DOBA (Onderwijsbegeleidingsdienst), het Centrum voor de kunsten, Sportfit, circus Allez Hop uit Tilburg, buurthuizen en sportinstructeurs regelen we de activiteiten. Afhankelijk van de activiteit, vond deze plaats op de school zelf of op een andere locatie (een sportschool bijvoorbeeld). We zorgen ervoor dat de leerlingen gedurende 10 weken kunnen deelnemen,' aldus Van de Meerendonk. Aan het eind van de activiteitenreeks is er een voorstelling gehouden voor medeleerlingen, leerkrachten, ouders en niet te vergeten vertegenwoordigers van het lokale bestuur.

3. Traditie van naschoolse activiteiten

Het GOA-project is in schooljaar 2002/2003 voor het eerst uitgevoerd binnen het voortgezet onderwijs. Vanuit de onderwijsbegeleidingsdienst DOBA, kwam het aanbod om dit project vanuit GOA-middelen uit te voeren. In de organisatie speelt de welzijnsinstelling Loket W een belangrijke rol. Loket W heeft ook al een jarenlange traditie in het uitvoeren van KNP-modules in samenwerking met het basisonderwijs, Kort Naschoolse Activiteiten Programma's.

4. Hoofdpijnen visie

De unieke leerling

De Praktijkschool Eindhoven benadert iedere leerling vanuit zijn uniciteit: de individuele leerling is uitgangspunt voor het praktijkonderwijs. Ontwikkelings- en toekomstgericht wordt er gewerkt op de volgende gebieden: persoonlijkheidsvorming; sociale vaardigheden; praktische vaardigheden en fysieke training; arbeidsoriëntatie en -inpassing; oriëntatie op vrije tijd; functionele theorie.

Daarbij vormen de eerste twee de basis van het continu bijgestelde onderwijsprogramma. Leerlingen worden daarbij door de leerkrachten uitgedaagd in leersituaties.

Sociale binding en sociale competentie zijn de twee kernbegrippen van de PSE bij de ontwikkeling van de leerlingen op vijf maatschappelijke gebieden: 1) zinvol functioneren binnen maatschappelijke structuren; 2) onderhouden van relaties; 3) eigen huishouding voeren; 4) functioneren op een arbeidsplaats en 5) zinvolle vrijetijdsbesteding.

De school constateert dat met name de ontwikkeling van de sociale vaardigheden van de leerlingen meer aandacht behoeft binnen het curriculum. De vrijetijdsbesteding van de leerlingen blijkt ook een zwak punt. De PSE wil hierop inspelen door activiteiten zowel binnen en als buiten de school aan te bieden. Leerlingen op verschillende manieren en in uiteenlopende settings hun sociale competenties kunnen ontwikkelen. Binnen de onderbouw van de school is groot draagvlak voor de activiteiten.

Sociale competentie in Gemeentelijk Onderwijs Achterstandenbeleid

De Praktijkschool formuleert als uitgangspunten voor de activiteiten het bevorderen van de sociale competentie van de leerlingen en een zinvolle en leuke vrije tijdsbesteding. Deze visie staat beschreven in het GOA-projectplan van de Praktijkschool. René van de Meerendonk vertelt dat tijdens de schoollessen al aandacht besteed wordt aan vrijetijdsbesteding. 'Leerlingen worden voorbereid en begeleid op weg naar een vereniging. Door rollenspelen en concrete aanwijzingen'. (Zie ook Overzicht van de activiteiten).

De Praktijkschool sluit daarmee aan bij de beleidsdoelstellingen van de gemeente Eindhoven. Als een van de weinige gemeenten heeft zij binnen het GOA-plan ('Muisarm? Kansenrijk!', zie bronnen) het

bevorderen van sociale competentie opgenomen. In het gemeentelijk Plan van Aanpak OK-beleid (sept 2001) wordt hier ook naar verwezen.

Aansluiting bij het reguliere aanbod van school en partners

De activiteiten zijn in feite een uitvloeisel van de wijze waarop binnen het reguliere curriculum wordt lesgegeven. Daarbij staan uitdagende leersituaties centraal: rollenspelen worden daarbij bijvoorbeeld gebruikt als methode om de leerlingen voor te bereiden op, voor hun nog moeilijke, situaties.

Leerlingen geven aan van welke vrijetijdsverenigingen in hun omgeving zij lid willen worden. Door rollenspelen bereiden zij zich voor op de kennismaking en de aanmelding. Het vinden van een prettige vrije tijdsbesteding is een belangrijk aandachtspunt voor de leerlingen van de Praktijkschool. Reguliere verenigingen zijn in het algemeen niet zo gericht op leerlingen van een praktijkschool. Er is aansluiting gezocht met de G-teams van verenigingen, maar deze zijn te veel gericht op jongeren met een grotere verstandelijke beperking.

Vanuit deze reguliere begeleiding naar het verenigingsleven is de activiteit 'Op weg naar een vereniging' ontstaan. Deze activiteit sluit ook aan bij de doelstelling van de Eindhovense sportraad.

Over de wijk heen

Er zijn nog contacten die geëxploreerd moeten worden. René van de Meerendonk is momenteel actief bezig om het wijkgebonden buurthuis te interesseren voor een gezamenlijke aanpak van activiteiten. 'Het mooiste zou zijn als het buurthuis vanaf 14.00 uur zijn deuren opent voor onze leerlingen, ongeacht uit welke wijk ze nu precies komen, ' betoogt René van de Meerendonk. 'Volgens mij moet dat mogelijk zijn. De leerlingen kunnen daar dan terecht voor leuke activiteiten. Ik weet dat er op ander vlak ook 'over de wijk heen' gewerkt wordt, dus waarom niet voor deze leerlingen? '

Vervolg

Het ijzer smeden als het heet is

Nadat alle activiteiten afgelopen waren, heeft Van de Meerendonk acties gepleegd om de leerlingen warm te houden voor de activiteiten. Als vervolg op de zelfverdediging konden leerlingen zich aan melden voor een vervolgcursus, na schooltijd, als tussenstap naar een reguliere vereniging. Dat leek aan te slaan, zo'n 10 leerlingen bleken geïnteresseerd. Van de Meerendonk vertelt dat uiteindelijk maar drie jongens zich hebben opgegeven. Hij houdt de mogelijkheid open om het volgend jaar weer aan te bieden, maar dan schoolbreed. Ook de manier waarop de belangstellenden benaderd worden moet misschien anders. Nu ging dat met een briefje aan ouders en leerlingen. De vraag is of dat ook allemaal op bestender plek terecht is gekomen en of de jongeren wel door hadden dat het om een serieus aanbod ging.

Vanuit de activiteit 'Op weg naar een vereniging' zijn een aantal leerlingen doorgestroomd naar reguliere verenigingen.

Het ligt in de bedoeling om ook volgend jaar weer activiteiten aan te bieden. Eerst vindt er een evaluatie plaats. Na de evaluatie zal bezien worden of ook leerlingen uit de bovenbouw deel zullen deelnemen.

5. Randvoorwaarden en informatie

De organisatie

De activiteiten van het GOA-project zijn begeleid en aangestuurd door een werkgroep, die bestaat uit 4 leerkrachten met René van de Meerendonk als voorzitter. Zij worden ondersteund door een klankbordgroep met Carolijn van Gorkum van Loket W en Frans Smulders van DOBA, onderwijsbegeleiding. Carolijn van Gorkum coördineert vanuit Loket W de activiteiten. Zij doet dat ook op nog twee andere scholen voor VO in Eindhoven, de ISK van het Stedelijk College en het plein College Aloysius/De Roosten. De ISK voert de verlengde schooldag uit met provinciale middelen en de andere twee scholen met GOA-gelden.

Op stedelijk niveau is er een stuurgroep. De samenstelling bestaat uit vertegenwoordiging van elke school, van DOBA (onderwijsbegeleiding) en vanuit welzijnsinstelling Loket W.

Carolijn van Gorkum heeft tevens vanuit GSB(grotestedenbeleid)-gelden de opdracht om modules voor de verlengde schooldag in het voortgezet onderwijs te beschrijven.

Overdraagbaarheid en evaluatie

'We zijn nog maar net met deze activiteiten begonnen, en er staat al wel een en ander op papier, als leidraad voor de opbouw van de activiteitenreeks. Aan de begeleiders was op voorhand wel aangegeven welke sociale doelen er aan de activiteit gekoppeld waren, ' vertelt René van de Meerendonk. 'Maar dat kan nog uitgebreider en verbeterd, net als het uitvoeren van de evaluatie. '

Er zijn inmiddels plannen om in samenwerking met Loket W, het Expertisecentrum Brede School van NIZW Jeugd, met K2 (Brabants kenniscentrum jeugd) en de SPH-opleiding van de FontysHogeschool modules op activiteitenniveau uit te werken. Op deze manier wordt het werken met de VSDVO

ovedraagbaar. Het gaat daarbij onder andere om het operationaliseren van doelstellingen op activiteitsniveau. Ook de opbouw van de activiteiten komt daarbij aan de orde: hoe kun je in een aantal weken structureel aan de sociale doelstellingen werken?
Op basis van de modules wordt een evaluatie uitgevoerd in 2004.

Evaluatie

Tijdens de activiteiten van het afgelopen schooljaar is er ook geëvalueerd. Aan het eind van elke bijeenkomst wordt met de deelnemers gereflecteerd op de activiteiten: wat ging er goed, zijn de afspraken nagekomen. Hoe verliep de samenwerking en de rolverdeling? Ook wordt met de leerlingen besproken wat het effect van hun gedrag was en hun sterke en zwakke kanten waren. De leerlingen noteren alles in een logboek. De uitkomsten van de reflectie zijn aandachtspunten voor de volgende bijeenkomst.

Naast het logboekje gebruikt de school ook voorgestructureerde vragenlijsten voor leerlingen, begeleiders en leerkrachten. Daarmee worden niet alleen kwantitatieve gegevens over deelname et cetera gemeten, maar ook aspecten van sociale competentie. De evaluatie wordt momenteel begeleid door DOBA en Loket W.

Eindresultaat

'De activiteitenreeks is afgesloten met een spetterend optreden van de leerlingen,' aldus een enthousiaste Van de Meerendonk. 'Gaandeweg de tien weken is eigenlijk pas de idee geopperd om een presentatie uit te voeren. We hadden het, behalve bij het circus, eigenlijk nog niet bedacht'. Het blijkt voor de leerlingen een extra stimulans om zich optimaal in te zetten. Het is natuurlijk ook een uitstekende graadmeter voor de voldoening die de leerlingen (en het publiek) uit de activiteiten haalden.

Coaching van begeleiders

Vakkundige begeleiders van buitenaf begeleiden de deelnemende jongeren tijdens de activiteiten. Als voorbereiding worden de begeleiders op school uitgenodigd om kennis te maken met de leerlingen en de leerkrachten. Zij worden op de hoogte gebracht van de doelstellingen van de activiteiten. Er worden dan ook aanwijzingen gegeven over het omgaan met de leerlingen.

Omdat de activiteiten onder schooltijd gepland zijn, kunnen de leerkrachten aanwezig zijn als medebegeleider en coach. Dat bleek van essentieel belang en het werd ook erg gewaardeerd door de begeleiders. Zij bleken in de meeste gevallen niet erg bekend met de speciale doelgroep van een Praktijkschool. De leerkrachten koppelen de ervaringen tijdens de activiteiten terug naar de coördinator van het project, René van den Meerendonk.

Gegevens over school

De Praktijkschool Eindhoven is gevestigd in het stadsdeel Woensel van Eindhoven.

Er zitten in totaal zo'n 260 leerlingen op de school.

De meeste leerlingen hebben leerproblemen maar voldoende mogelijkheden om via een speciaal programma opgeleid te kunnen worden voor laaggeschoolde functies op de arbeidsmarkt.

Het basispakket voor alle bouwen bestaat uit: Sociale vaardigheidstraining, praktijk- en theorievakken en uit (oriëntatie op) vrije tijdsbesteding.

Er wordt daarnaast veel aandacht besteed aan de mogelijkheden op aansluiting op de arbeidsmarkt.

Bronnen en Links

Documenten:

- Samenvatting Goa-project Praktijkschool Eindhoven, R. van de Meerendonk
- Schoolgids 2002-2003, Praktijkschool Eindhoven, school voor praktijkonderwijs
- '*Leerlingen Praktijkschool stelen de show. Van circusact tot streetdancevoorstelling*', I. van den Heuvel
- Uit: Omologie Ons Middelbaar Onderwijs, nr 7 (schooljaar 2002-2003) p.20-21
- GOAplan 2002-2004, Loket W (Maart 2002)
- Muisarm? Kansrijk! Inhoudelijk beleidskader onderwijsvoorrang 2002-2006. November 2001, OVG/GOA Eindhoven
- Evaluatie GOA. Voor meer onderwijskansen. Trends en resultaten over 2001-2002. Eindbalans over 1998-2002. Mei 2003. OVG/GOA Eindhoven
- GOA. Monitor kengetallen 2001-200. De schaduw- en zonzijden. Mei 2003. OVG/GOA Eindhoven
- Verlengde schooldag in het voortgezet onderwijs. In: Nieuwsbrief Onderwijsvoorrang, p.5-7, nr 2, juni 2003

Internet

- Praktijkschool Eindhoven: http://home.iae.nl/users/pse_roos
- Welzijnsinstelling Loket W: www.loketw.nl

6. ACTIVITEITEN OP EEN RIJ

Overzicht van de activiteiten

De activiteiten vinden onder schooltijd plaats, omdat alle 61 onderbouwleerlingen deelnemen. De activiteiten zijn verplicht. De GOA-werkgroep stelt voor elke leerling een leervraag en doelstellingen vast. Leerlingen met overeenkomende leervragen en doelstellingen plaatsen we in 6 homogene groepen. Bij de activiteiten is, naast een vakkracht, een leerkracht van de PSE aanwezig. Dit laatste is mogelijk vanwege het tijdstip van de activiteiten.

Zelfverdediging voor meisjes

Specifieke doelen:

- Mentale en fysieke weerbaarheid vergroten.
- Zelfvertrouwen vergroten.
- Verminderen van de gevoelens van onmacht die meisjes ervan weerhouden om bepaalde activiteiten te ontploien.

Uitgangspunt is de nascholingscursus van de LAZ (Landelijk Adviesraad Zelfverdediging en preventie seksueel geweld in het voortgezet onderwijs). Deze cursus is door veel leraressen (leraren) lichamelijke opvoeding gevolgd. Een leerkracht lichamelijke opvoeding van de Praktijkschool Eindhoven heeft deze nascholingscursus gevolgd.

Materialen / ruimte:

De ruimte waarin de lessen worden gegeven moet zo zijn dat de meisjes niet van buitenaf gehoord of bekeken kunnen worden. Er moeten rollenspelen plaats kunnen vinden en er moet voldoende ruimte zijn om technieken te oefenen (bijvoorbeeld groot klaslokaal, halve gymzaal). Er zijn trap- en stootkussens nodig om technieken te oefenen.

Zelfverdediging en voorkomen van geweld voor jongens

Specifieke doelen:

- Jongens leren dat kracht meer is dan harde onverzettelijkheid.
- Jongens leren dat zelfvertrouwen een mentale kracht geeft die beter werkt dan bluf.
- Ze ontdekken hun eigen grenzen en herkennen die van anderen.
- Ze krijgen inzicht in het mechanisme van seksueel geweld en leren dit te bekijken vanuit het standpunt van meisjes.
- Ze leren dat ze zich kunnen onttrekken aan groepsdruk.
- Ze leren dat ze bondgenoten kunnen zoeken wanneer ze bedreigd worden.

Uitgangspunt is de nascholingscursus van de LAZ (Landelijk Adviesraad Zelfverdediging en preventie seksueel geweld in het voortgezet onderwijs).

Dans / drama

Specifieke doelen:

- Expressie bevorderen
- Samenwerking verbeteren
- Zelfvertrouwen vergroten

In samenwerking met het centrum voor de kunsten wordt een programma samengesteld. Er wordt met een demonstratie voor medeleerlingen en ouders afgesloten.

Materiaal / ruimte:

In overleg met het Centrum voor de Kunsten wordt een ruimte gezocht. Er is waarschijnlijk geen ruimte in school, die hiervoor geschikt is. Licht en geluid zijn nodig voor de demonstratie.

Sportklimmen

Specifieke doelen:

- Grenzen verleggen
- Verantwoordelijkheid vergroten
- Op anderen durven vertrouwen

In samenwerking met het klimcentrum Eindhoven wordt een lessenreeks ontwikkeld, met als afsluiting klimmen op de klimwand in het klimcentrum van Eindhoven.

Materialen / ruimte:

In de gymzaal van de school wordt een klimwand geplaatst met verschillende klimroutes, zodat deze geschikt is voor beginners en lichtgevorderden. Alle andere benodigde materialen, zoals klimgrepen, touwen, gordels, enzovoort, worden bij een erkende firma gekocht.

Op weg naar een vereniging

Specifieke doelen:

- Kennis maken met verschillende verenigingen / buurthuizen en de daarbij behorende activiteiten.
- Vaardigheden oefenen die nodig zijn voor het aanmelden bij een vereniging en voor jezelf handhaven binnen een vereniging.
- Aanmelden bij een vereniging die past bij de leerling.

Er wordt met potentiële verenigingen / buurthuizen samengewerkt om een lessenaanbod te ontwikkelen.

Circusactiviteiten

Specifieke doelen:

Zelfvertrouwen vergroten

- Beter leren samenwerken
- Verbeteren van de fijne motoriek

In overleg met Maurits Kortbeek van Circus Allez hop, wordt een programma samengesteld voor onze leerlingen. De lessenreeks wordt afgesloten met een voorstelling voor medeleerlingen en ouders.

Materialen / ruimte:

Op dit moment zijn er een beperkt aantal kleine materialen in het bezit van de school. De instructeur neemt voor een deel de materialen mee. Daarnaast zorgt de Praktijkschool voor veel gebruikte materialen en materialen die in de toekomst te gebruiken zijn voor deze activiteit. In overleg wordt er een ruimte gezocht binnen de school.

Pieter Paul Bakker
Expertisecentrum Brede school
NIZW Jeugd
Juli 2003

12 Segbroek College, Den Haag

Naar de top en in de breedte
Saskia van Oenen

Het Segbroek College in Den Haag geeft leerlingen (van vmbo-theoretische leerweg tot vwo) de kans om speciale talenten op gebieden van sport en kunst optimaal te ontwikkelen. Zij worden hierin ook begeleid door echte professionals van buiten school. De talent-ontwikkeling is in de hele schoolorganisatie verwerkt. Dat gebeurt in allerlei variaties, onder en na schooltijd, vanaf de heterogene brugklassen tot in de bovenbouw: TOP-Plannen, SportPlus- en Theaterklassen, en naschoolse activiteiten.

Overzicht activiteiten

Het Segbroek heeft vijf 'TOP'-plannen (TalentOntwikkelingsProgramma's). Dit zijn speciale leerroutes waarin top-talenten zich voorbereiden op een carrière in sport of kunst (iets meer informatie over enkele Plannen: zie onderaan dit artikel).

- het SportPlan, i.s.m. het Olympisch Steunpunt Den Haag, de sportbonden en NOC/NSF
 - het DansPlan, i.s.m. FaFa International Academy for Show / Musical & Dance
 - het MuziekPlan, i.s.m. het Koorenhuis (stedelijke instelling voor kunsteducatie)
 - het TheaterPlan, i.s.m. het Koorenhuis
 - het Plan voor Beeldende Kunst en Vormgeving i.s.m. de Academie van Beeldende Kunsten Den Haag
- Voor de *SportPlusklassen* of de *Theaterklas* in de *onderbouw* kunnen alle leerlingen zich aanmelden: daar krijgen ze extra sport of theater, in een doorlopende lijn onder en na schooltijd; ook weer met inzet van professionals uit de genoemde organisaties.

En er zijn vele *naschoolse activiteiten op allerlei gebieden*: om je verder te specialiseren, of nieuwe mogelijkheden te verkennen, samen met medeleerlingen. Met medewerking van dezelfde profs, of van schooldocenten, of anderen.

TOP-klassen: alle leerwegen gemengd

Allerlei leerlingen door elkaar

Uit de grote toeloop naar de school is te concluderen dat leerlingen en ouders het Segbroek appreciëren. In 2002-2003 waren er 1960 leerlingen in totaal. Afgelopen jaar was er een nieuwe instroom van 540 leerlingen, oftewel twintig brugklassen. Dit jaar stromen ruim 510 leerlingen in, goed voor negentien brugklassen. Voor driekwart komen de leerlingen uit de welgestelde middenstandsbuurt waar de school tussen ligt. De bomen- en vruchtenbuurt, Bohemen, Loosduinen, de Vogelwijk, het Statenkwartier. Al sinds jaar en dag bestaat een deel van de scholieren ook uit minder welgestelden uit de binnenstad waaronder veel tweede- of derde-generatie allochtone leerlingen, die heel bewust voor de school kiezen. Rector Co Huisman: 'Dat zijn dus geen allochtone kinderen meer. Met de kinderen uit de binnenstad erbij hebben we een gemengde school, met alle variaties van kinderen die van huis uit alles of niets hebben. Voor sommige TOP-plannen komen er ook kinderen uit andere delen van het land, tot aan Zeeland, Drenthe en Groningen.'

Zo'n 300-350 leerlingen doen mee in de TOP-plannen. Ongeveer de helft aan sport, de andere helft aan een van de culturele Plannen. TOP-belangstellenden melden zich aan uit eigen interesse, maar moeten wel aan selectiecriteria voldoen (een aantoonbaar niveau op een sportclub, een auditie of iets dergelijks). Er is geen verschil in deelnamepatroon aan het ene of andere soort plan, tussen leerlingen uit vmbo, havo en vwo.

De indeling op talenten en interesses maakt, dat leerlingen van de diverse onderwijsniveaus bij elkaar zitten. In de brugklas zijn enkele compleet heterogene vmbo-havo-vwo-klassen, waarin de Planleerlingen zitten. In de tweede klassen (vmbo/havo en havo/vwo) en hoger (vmbo, havo of vwo) zitten altijd ook TOP-planners bij elkaar. Ze vormen groepen die zoveel mogelijk door de jaren heen bij elkaar blijven.

Ontstaan

TOP-klassen: begin van onderwijsvernieuwing?

Rector Co Huisman: 'We begonnen in 1991 met het Sportplan. Het Segbroek werd 'LOOT-school' (Landelijk Overleg Onderwijs en Topsport; het Ministerie van OCenW bepaalde dat deze scholen voor topsport-leerlingen mogen afwijken van de lessentabel). Daarna kwam de FaFa Academy zelf met een dansplan. De andere plannen ontstonden daarna op verzoek van docenten uit vaksecties of op initiatief van de schoolleiding. Plannen die 'erdoor komen' moeten wel door de hele school gedragen worden.' 'Nu we deze plannen op sport- en kunstgebied hebben, zijn we aan het nadenken over een ander soort project op cognitief gebied. Niet voor een aparte groep maar voor de hele school, alle leerlingen en docenten, vanaf de onderbouw. Dat moet gaan om meer uitdagende vormen van leren, meer zelfstandig leren. Daar vragen onze docenten zelf ook om. In het kader van de TOP-plannen wordt er al veel geveerd aan zelfstandig leren, en daar zou het hele onderwijs beter op afgestemd moeten worden. Voor welke

Opmerking [CHEJS1]: tekstwijziging

Opmerking [CHEJS2]: 2002-2003

Opmerking [CHEJS3]: 2 wijzigingen

Opmerking [CHEJS4]: regel tussengevoegd

Opmerking [CHEJS5]: stukje weggelaten en 2 wijken toegevoegd

Opmerking [CHEJS6]: nogal essentiële tekstwijziging!

Opmerking [CHEJS7]: wijziging

Opmerking [CHEJS8]: Provincie genoemd

Opmerking [CHEJS9]: toevoeging

Opmerking [CHEJS10]: foutje

Opmerking [CHEJS11]: toevoeging

Opmerking [CHEJS12]: nogal drastisch gewijzigd, maar anders klopt het niet (de praktijk is nog veel ingewikkelder!)

Opmerking [CHEJS13]: / door (vervangen

Opmerking [CHEJS14]: toevoeging

Opmerking [CHEJS15]: stukje weggelaten

leerstof hebben leerlingen nu wel of niet docenten nodig; hoe kun je lessencycli beter opbouwen; wat is er te doen met e-learning? Hoe kun je een en ander gefaseerd opbouwen? Daarover gaan we nadenken, ook in het kader van de herziening van de basisvorming en de tweede fase.'

Opmerking [CHeJS16]: twee wijzigingen

Inhoudelijk beleid

Visie van het hele docententeam

Co Huisman: 'Wij vinden dat onze school alle kinderen de kans moet geven om al die talenten te ontwikkelen waarmee ze zich later in de wereld verder kunnen. Dat gaat dus verder dan alleen cognitieve ontwikkeling of het schooldiploma dat je haalt. Je schoolloopbaan mag die talentontwikkeling niet in de weg staan, maar moet die juist ondersteunen. Daar maken wij ruimte voor: door roosteraanpassingen door te voeren, door ingenieus klassen samen te stellen, en door intensieve leerlingbegeleiding. Die aandacht voor talentontwikkeling heeft een geweldige afstraling op de hele school. Ten eerste zijn sport en culturele vakken hier geen "vakken achter de streep". Ze worden geweldig veel gekozen, en de TOP-plannen geven er een sterke inhoudelijke impuls aan.'

Opmerking [CHeJS17]: essentiele wijziging

'Ten tweede zijn alle docenten er heel positief bij betrokken - anders werkt het niet. Er moet immers vaak iets flexibel geregeld worden voor bepaalde groepen, of individuele leerlingen die iets buiten school moeten doen. Iemand moet er even tussenuit voor een tournooi of wat dan ook en moet afspraken maken met een docent om werk op een ander moment in te leveren of in te halen. Dan moet zo'n docent dat niet lastig vinden, maar vanzelfsprekend en enthousiast meewerken aan een oplossing. En dat gebeurt dus.

We organiseren heel veel dingen ook buiten de school, voor alle klassen. We gaan bijvoorbeeld met alle twintig brugklassen naar de creatieve activiteiten van het Kinderatelier, waar ze in de Pulchristudio een ochtend creatieve dingen doen: eerst kijken en dan zelf dingen maken - vooral dat laatste is heel erg leuk. We hebben ook veel sportdagen voor alle klassen. Als je zulke dingen schoolbreed organiseert, op zo'n grote school - dat vraagt nogal wat.'

Randvoorwaarden

Organisatie en knelpunten

Co Huisman: 'Positieve medewerking van het docententeam kun je oproepen als schoolleiding. Maar het is in de eerste plaats afhankelijk van de kwaliteit van je plan.' Hij doelt op het werk dat coördinatoren daarvoor verzetten: 'Zij moeten ruim van tevoren aangeven wat er staat te gebeuren. Als mensen een dag van tevoren pas horen dat ze dingen moeten omgooien dan ontstaat er irritatie.'

Voor grote plannen als het SportPlan zijn er twee coördinatoren (gefaciliteerd voor 0,2 tot 0,4 fte): 1 studietoördinator en 1 coördinator voor het contact met de andere instellingen. Voor de 'kleinere' Plannen doet 1 coördinator beide. De studietoördinator is tevens een verlengstuk van de mentor. Evenals deze houdt de studietoördinator van het plan de resultaten van de leerlingen bij.

Alles staat of valt bij een ingenieuze roostering: 'Als grote school kun je natuurlijk makkelijker met van alles en nog wat schuiven - maar het roosteren hier op school, dat is echte Kunst!' aldus Co Huisman.

Voor de betrokkenheid van het team is er ook een jaarlijkse promotiemiddag. De rector houdt een wervende inleiding. Er zijn workshops dans, muziek, sport enzovoort waaraan docenten nu zelf kunnen meedoen. Tussendoor discussieren zij over provocerende stellingen (zoals 'de plannen veroorzaken alleen maar overlast') om hen scherp te houden. Afsluitend is er een video met opnamen van wat de leerlingen in allerlei activiteiten binnen en buiten school klaarspelen, en zij vertellen ook hoe zij van alles combineren.

Co Huisman waarschuwt dat deze organisatie ook niet zomaar elders is te implementeren: het is iets dat langzaam moet groeien. 'Er blijven altijd dagelijkse fricties, inbreuken op de gewone gang van zaken, maar daar zijn we intussen wel aan gewend.'

Voor deze en andere studiedagen worden de docenten vrijgeroosterd. Dat levert dus enige lesuitval op. 'Maar', zegt Co Huisman, 'dat verdienen we driedubbel terug. Ons ziekteverzuim is maar 3%. Dat komt omdat de sfeer goed is, onder leerlingen en leraren. Dat komt omdat we veel doen, maar de mensen daar ook de tijd voor geven. Ze vinden het belangrijk en doen het graag. En de resultaten van de leerlingen zijn prima. Onze kwaliteitskaart ziet er elk jaar beter uit en nu zelfs goed.'

Opmerking [CHeJS18]: 'ze' zeggen 2%, maar dat lijkt mij persoonlijk te laag.

Opmerking [CHeJS19]: 'erg' weggelaten

Financiën en lokaal beleid

Plaats en geld voor iedereen?

Tot dusver is er in het algemeen voldoende plaats voor alle TOP-belangstellenden. Alleen voor het Theaterplan moesten er in 2003-2004 20 gegadigden worden afgewezen. Co Huisman: 'Maar voor de SportPlusKlas waren nu wel 140 belangstellenden terwijl we er maximaal 75 aan kunnen.' Dat is dus niet het intensieve TOP-Sportplan, maar de variant waar een klas wel extra sport krijgt: met speciale dingen in naschoolse uren zoals schaatsen, klimmen, squashen.

De gelden voor zowel de TOP-plannen als de andere activiteiten worden bijna geheel gefourneerd door de school en de ouders zelf, en uit subsidies.

Co Huisman: 'Van de gemeente krijgen we zo goed als niets voor onze Plannen. Natuurlijk kunnen onze ouders zelf wel van alles betalen en dat doen ze ook; en wij weten uiteindelijk zelf altijd wel weer subsidiegevers te vinden. Maar dat geld kun je maar een keer uitgeven, dus moet je voor alles voortdurend opnieuw het vuur uit je sloffen lopen. Ook andere zeer actieve scholen in Den Haag hebben daar last van. Het Haganum bijvoorbeeld organiseert geweldige festivals waar allerlei culturen elkaar ontmoeten. Ook leerlingen van onze en andere scholen doen daar graag aan mee.'

'Dit soort dingen, net als onze eigen activiteiten, zijn precies wat de gemeente in andere gevallen subsidieert als verlengde schooldag of brede buurtschool. Wij doen dat alleen niet om achterstanden te bestrijden, maar omdat onze leerlingen er om vragen en omdat wij het van groot maatschappelijk belang vinden dat zij hun talenten breed en goed kunnen ontwikkelen.'

Co Huisman vindt het dan ook allereerst een principiële zaak: de lokale overheid zou bij inzet van haar extra gelden minder exclusief vanuit achterstandscriteria moeten redeneren - en meer vanuit een inhoudelijke visie op goed onderwijs voor iedereen. 'Het gaat bij onze activiteiten niet om dingen die je evengoed buiten school in je vrije tijd kunt doen. Het gaat om talentontwikkeling tijdens en als onderdeel van je schoolloopbaan. Kinderen met sportieve of creatieve talenten moeten die in hun tienerjaren systematisch kunnen blijven ontwikkelen. Voor de toptalenten geldt, dat ze anders geen professioneel niveau op hun terrein kunnen halen. Wij zorgen ervoor dat ze daar wel in slagen, in combinatie met een goede gewone schoolopleiding. En ook voor alle andere kinderen is het goed om hun talenten zo breed mogelijk te kunnen ontwikkelen. Wil je dat zo goed mogelijk doen, dan kan je daar de organisatiegraad van de school goed voor gebruiken!

Opmerking [CHeJS20]: wijziging!

Opmerking [CHeJS21]: Essentiele wijziging

Opmerking [CHeJS22]: essentiele

Opmerking [CHeJS23]: gewijzigd

Uitgebreide activiteitenbeschrijvingen

De TOP-Plannen

TOP-Sportleerlingen krijgen een aangepast lesrooster, met een aantal vrijstellingen en andere speciale faciliteiten. Zo nodig worden de periodes van schoolexamens aangepast of gespreid over twee jaar.

Leerlingen in andere Plannen vullen bepaalde uren op een speciale manier in – bijvoorbeeld muziek op 't Koorenhuis.

Voor alle Plan-leerlingen zijn er faciliteiten als:

- privee/bijles
- in tussenuren huiswerk o.l.v. een docent in een speciale studieruimte
- vrij voor trainingen, wedstrijden, optredens; begeleiding bij het inhalen van leerstof
- een aparte beoordeling van theater, sport, etcetera op het rapport

Hieronder een korte toelichting op enkele TOP-Plannen:

Opmerking [CHeJS24]: essentiele

Opmerking [CHeJS25]: toegevoegd

Opmerking [CHeJS26]: foutje

Opmerking [CHeJS27]: blanc o regel ingevoegd

Theaterplan

Gegadigden doen auditie en krijgen een gesprek over hun interesse en motivatie. Deelnemers krijgen 4 uur per week theater op het lesrooster.

In de brugklas maken je kennis met allerlei facetten van theater zoals het spelen van een rol, stemgebruik, mimiek, tekstgebruik en spelen voor publiek.

In de tweede en derde klas leer je zelf theater maken. Ook techniek en belichting vormen van onderdelen. Leerlingen maken samen een voorstelling.

Leerlingen doen mee aan de TheaterAdviesGroep van het Koorenhuis. Ze bezoeken voorstellingen, leren theater kijken en beoordelen. Hun advies wordt gebruikt voor het samenstellen van het theateraanbod aan Haagse scholen.

Na het derde leerjaar kunnen leerlingen naar een speciale theatergroep op het Koorenhuis en volgen een apart examenprogramma op theatergebied.

Het Nationale Toneel levert een aandeel in de lessen: leerlingen kunnen daar achter de schermen meebeleven hoe een voorstelling wordt gemaakt. Grimeurs en regisseurs laten zien hoe zij werken, je kunt echte acteurs ontmoeten. Ook medewerking geven Theater Diligentia, en Theater Pepijn waar jonge kunstenaars hun debuut maken. Een workshop 'stand-up comedian' behoort tot de mogelijkheden, of gewoon het gebruik van podiumruimte.

Deelnemerskosten: € 200,-

Beeldende Kunsten Plan

Voorwaarden: je moet een portfolio inleveren met eigen werk. Daarop volgt een gesprek over motivatie. Deelnemers worden een dagdeel per week vrijgeroosterd.

In de brugklas leer je van alles over vormgeving, en houd je bezig met grafische technieken, fotografie, interieurarchitectuur, mode, beeldhouwen, schilderen en tekenen. Daarna kies je een of twee vakken om je verder in te specialiseren.

Op de Academie voor Beeldende Kunsten krijg je les van echte kunstenaars. Je maakt je eigen exposities die samen met de Academie en school. Je gaat werk van anderen bekijken, tentoonstellingen en galeries bezoeken, en leert waar je op moet letten.

Na het derde jaar kun je een opleiding volgen in de Talentklas op de Academie, of op school een [CKV-
eindexamenprogramma volgen.

Deelnemerskosten € 200,- (exclusief bezoek aan tentoonstellingen)

Opmerking [CHeJS28]: wijziging

SportPlan

Voorwaarden voor deelname: je behoort in je leeftijdsgroep tot de top van Nederland, of maakt deel uit van een nationale jeugdselectie, van een regio- of districtsvertegenwoordiging of je hebt een hoge notering op een officiële ranglijst. Alleen op voorspraak van de bond word je toegelaten.

Sportplanners kunnen onder bepaalde voorwaarden [werken op school aan hun conditie in een fitnessruimte. Een sportdocent ontwikkelt in overleg met de trainer een individueel trainingsprogramma met gerichte aandacht voor ieders favoriete sport.

Deelnemerskosten € 80-180,-.

Opmerking [CHeJS29]: toegevoegd

Opmerking [CHeJS30]: toevoeging

NIZW-Publicaties

Welzijn in de brede school. Partners voor levensecht leren.
Saskia van Oenen en Marja Valkestijn (2003)

Verlengde schooldag leren organiseren
Karen laarveld (VVO), Marja Valkestijn (NIZW), Saskia van Oenen (NIZW)
M.m.v.: Gerard van de Burgwal (OOG onderwijsondersteuning) en Pieter Paul Bakker (NIZW)
VVO, NIZW: Utrecht. Zie www.vvo.nl en www.bredeschoolnizw.nl ***

Talent in actie. (Boek en cdrom)
Opbrengsten landelijk experiment Verlengde schooldag voortgezet onderwijs
Valkestijn, M. en S. van Oenen, ISBN 90-5050-957-6, E 223094, € 15,50

Talent in Actie. Verlengde schooldag voortgezet onderwijs (video)
ISBN 90-5050-8960, bestelnummer E 223092, € 28,50. Ook verkrijgbaar met Engelstalige ondertiteling.

Welzijn onderwijs en de brede school: activiteiten met jongeren. Een landelijke rapportage (2002)
Bakker, P.P., S. van Oenen en M. Valkestijn. ***

Sociale competentie en de brede school.
Saskia van Oenen, ISBN 90-5050-902-9, bestelnummer E 23185, € 11,75.

De school en het echte leven. Leren binnen en buiten school
Saskia van Oenen en Froukje Hajer (redactie) ISBN 90-5050-866-9, bestelnummer E 221612, € 19,00.

Starten met de brede school
Oenen, S. van, J. van der Zwaard, M. Huisman (e.a.). ISBN 90-505-715-8, E-221611, € 17,50

Bestellen:

U kunt bovenstaande publicaties bestellen via:
NIZW Uitgeverij
Postbus 19152
3501 DD UTRECHT,
Fax (030) 230 64 91,
E-mail Bestel@nizw.nl
Website: www.nizw.nl

*** Deze publicatie is te downloaden via www.bredeschoolnizw.nl. Kijk bij de rubriek 'Publicaties'.

Het Nederlands Instituut voor Zorg en Welzijn / NIZW

Het Nederlands Instituut voor Zorg en Welzijn / NIZW is een onafhankelijke organisatie die zich door middel van informatie, innovatie en ondersteuning richt op vernieuwing en verbetering van de sector zorg en welzijn. In deze sector werken ruim 400.000 beroepskrachten en vele vrijwilligers op terreinen als kinderopvang, maatschappelijke dienstverlening, sociaal-cultureel werk, ouderendienstverlening, jeugdzorg, maatschappelijke opvang, verzorgings- en verpleeghuizen, thuiszorg en hulpverlening aan mensen met een handicap. Ook instellingen buiten de sector die zorg- en welzijnsactiviteiten ondernemen, zoals opleidingen, provincies, gemeenten en woningbouwcorporaties, doen regelmatig een beroep op het NIZW. De werkzaamheden van het NIZW zijn geclusterd rond de thema's *informatie en infrastructuur, jeugdzorg en -welzijn, zorgen en verplegen, organisatie van zorg en lokaal sociaal beleid*. Binnen deze kaders houden de medewerkers van het NIZW zich bezig met de ontwikkeling en implementatie van nieuwe methodieken en informatieproducten, met afstemmingsvraagstukken en expertiseontwikkeling. Dat resulteert onder meer in congressen, trainingen, boeken, brochures, almanakken, databestanden, websites, cd-rom's, video's en een informatielijn.